

Detecció i tractament de la dislèxia en l'àmbit escolar de primària.

Nani Mateu i Soler

Pràcticum II: Psicologia de l'educació.

Juny 2012

ÍNDEX

1.- Resum	3
2.- Introducció	
2.1. Presentació del projecte	4
2.2. Objectius	5
3.- Descripció del context	
3.1. Característiques principals, història i òrgans de funcionament	6
3.2. Trets bàsics de la pràctica del centre	8
3.3. Característiques principals dels centres educatius	10
4.- Marc teòric	
4.1. Definició de la dislèxia	11
4.2. Una pinzellada a diferents enfocaments teòrics.....	13
4.2.1. Enfocament cognitiu	13
4.2.2. Enfocament psicolingüístic	14
4.2.3. Enfocament sistèmic	15
4.3. El Model integrador (Uta Frith, 999)	16
4.4. Teoria actual sobre la dislèxia	18
4.5. La manifestació dels trastorns de dislèxia a les escoles	19
4.6. La intervenció davant els possibles trastorns de dislèxia	20
5.- Part pràctica.	
5.1. Raons de l'elecció i pertinença	21
5.2. Informació bàsica i materials	23
5.3. Agents implicats	25
5.4. Metodologia i procediments	26
5.5. Activitats	29
5.6. Temporalització	35
5.7. Avaluació i seguiment dels resultats	35
6.- Conclusions i prospectiva	36
7.- Annexos	40
8.- Bibliografia	52

1.- RESUM

La lectura i l'escriptura tenen un pes important en els aprenentatges dels alumnes de les nostres escoles. Aquest fet fa que els professors de les escoles dediquin molta estona al dia a la lectura i a activitats referents a la lectura, tenint clar que aquest és un aspecte important de les competències bàsiques que han d'assolir-se amb l'escolarització obligatòria.

Aquest treball tant exhaustiu fa que els mestres de les escoles s'adonin amb més facilitat de la dificultat en la lectura i en l'escriptura, per tant, les demandes d'intervenció pels psicopedagogs de l'EAP ha augmentat en aquest sentit.

Parlarem de la dislèxia i hem de tenir clar que és un trastorn de la lectoescriptura que apareix de manera inesperada, i que a més, perdurarà tota la vida de l'alumne que la pateixi. Així doncs, ens trobem amb casos d'alumnes que han tingut una escolarització totalment normalitzada, però que de sobte, mostren grans dificultats en la lectura global de les paraules, presenten una lectura molt lenta amb errors d'omissions, d'alteració d'ordre d'algunes lletres, amb una escriptura plena de faltes ortogràfiques... Tots aquests factors fan que no puguin continuar amb el bon desenvolupament de les tasques escolars i que sorgeixi un nivell alt de frustració, un sobre esforç de l'alumne que rep una infravaloració, una alta agitació o una gran desmotivació... És important doncs que es detecti en els alumnes si hi ha trets dislèxics i, malgrat no hi hagi un diagnòstic, si realitzades les proves s'obtenen uns resultats de risc alt, es passarà a tractar-los, seguint un pla de treball per part dels professors, per part de l'escola i també, molt important, per part de la família i per part del propi alumne.

En el projecte es fa referència als enfocaments cognitius, psicolingüístics i sistèmics, ja que els tres enfocaments ens expliquen algunes de les causes que poden donar lloc a la dislèxia. El model que s'utilitzarà per a treballar-la des de l'EAP, exposada en la part pràctica d'aquest projecte, seguint les diferents corrents teòriques i integrant-les totes tres, és el Model Integrador de Uta Frich en el qual es treballa a partir de tres nivells: el comportamental, el cognitiu i el biològic.

He intentat, amb aquest petit projecte, donar a conèixer eines, pautes, recursos... que puguin ajudar als diferents professionals, però sobretot, als propis alumnes, per tal que coneguin les seves dificultats i adquireixin tècniques i recursos per poder-hi fer front durant la resta de la seva vida.

2.- INTRODUCCIÓ

2.1.- Presentació i justificació del projecte

Després de la realització del primer pràcticum a dues escoles de la comarca acompanyant una psicòloga de l'EAP, vaig adonar-me de importància que en els nostres dies es dedica a la lectoescriptura, per tal de poder assolir, com a competència bàsica de les escoles, els mínims socials necessaris (ser capaços de llegir, comprendre i escriure). El fet que aquesta matèria rebi tanta importància, fa que, en les nostres escoles es trobin, cada vegada més, alumnes amb problemes en la lectoescriptura, ja que s'hi dedica tanta estona durant les hores lectives, que els professors estant molt més a l'aguait, per tal d'arribar a assolir els seus objectius i cada vegada són més curiosos i més "exigents", a l'hora de què els alumnes siguin capaços de llegir un text, amb una certa velocitat i que el compregui, com també a l'hora d'escriure, es demana que hi hagi un mínim d'ortografia bàsica.

Aquesta és una de les raons per la qual he escollit el tema de la dislèxia, pel fet que moltes de les demandes que arriben a la psicòloga de l'EAP, són degudes a problemes en la comprensió, en la lectura i en l'escriptura dels alumnes.

Amb tot, m'he adonat que és un tema una mica complicat, que moltes vegades no se sap ben bé la causa d'aquest tipus de trastorns, ja que anteriorment, hi havia molts pocs casos detectats i diagnosticats. Sabem que la dislèxia té un punt de component genètica, i moltes vegades aquest és el factor principal, però generalment no és fins que no es detecten problemes a l'alumne i es demana a la família per tal de realitzar una entrevista i parlar sobre la problemàtica del fill, que el professorat no s'assabenta de si, quan els pares eren petits, també presentaven aquests problemes, si encara els presenten, donant lloc a una possible dislèxia dels progenitors de l'alumne.

D'altres vegades són les mateixes famílies les que demanen assessorament pels seus fills, ja que s'adonen que hi ha certa problemàtica, però tampoc saben massa on ubicar-la.

Així doncs, assessorada per la meva tutora externa, la qual és membre de l'EAP del Pla de l'Estany, juntament amb el professorat de les dues escoles a les quals assisteixo realitzant les pràctiques, com amb l'ajuda d'altres especialistes, per exemple, els mestres d'educació especial que realitzen grups reduïts o grups flexibles amb els alumnes per treballar la lecto-escriptura, com també contactar amb algun centre privat on s'hi troben logopedes, psicòlogues educatives... intentaré endinsar-me en aquest i

anar configurant un “model” a seguir per a tal d'arribar a detectar els trets dislèxics, i com podem treballar-los en cas de que aquests apareguin. Cal tenir present que com a psicòlegs educatius de l'EAP, no podem realitzar un diagnòstic, ja que aquest l'han de realitzar els psicòlegs clínics, però sí que podem detectar, preveure i assessorar tant a l'alumne, com als mestres i familiars per treballar alguns dels aspectes. Per tal d'arribar al diagnòstic, caldria que es derivés l'alumne i la família a un centre on hi hagués present un psicòleg clínic.

El meu interès es basa, sobretot, en saber com detectar aquests casos en l'educació primària, com assessorar el professorat, proposar metodologies i estratègies de treball pels alumnes amb trets dislèxics... Tinc ganes de poder realitzar com un programa d'intervenció de caire real, amb casos reals que palparé al llarg de les pràctiques i que puc ser molt ben assessorada en tot moment.

2.2.- Objectius del projecte

Feta la justificació anterior i, responent a les tasques que m'he proposat realitzar, els objectius generals del projecte serien:

1. Reflexionar sobre el concepte de dislèxia des de diferents teories, vies i autors per poder entendre la magnitud d'aquest trastorn.
2. Diferenciar entre les diverses tipologies de dislèxia referents a l'escriptura i a la lectura.
3. Conèixer les actuacions que hi ha als centres educatius de primària per a tractar els alumnes amb trastorns de dislèxia tot promovent estratègies i metodologies que vetllin per un procés d'ensenyament i aprenentatge que beneficiï l'alumne i el professorat.

A partir d'aquests tres objectius més generals, se'n poden desencadenar de més específics com:

- 1.- Conèixer la tasca dels professionals de l'EAP per a detectar trets dislèxics als alumnes de l'escola primària.
- 2.- Ser capaç de passar proves o tests que ens serveixin d'eina per a detectar els trets dislèxics i poder-ne extreure petites conclusions.

3.- Conèixer una mica les realitats dels centres i les metodologies i estratègies que utilitzen per a tractar els trastorns de dislèxia en els alumnes a nivell de primària.

4.- Ser capaç d'aplicar els aprenentatges adquirits al llarg de la llicenciatura tot realitzant una proposta d'intervenció per tal de poder tractar els alumnes amb trets dislèxics o amb una dislèxia diagnosticada.

5.- Realitzar una intervenció i/o un tractament davant el trastorn de dislèxia.

3.- DESCRIPCIÓ DEL CONTEXT.

3.1.- Característiques principals, història i òrgans de funcionament.

Cal situar aquest projecte dins d'un context de l'EAP (Equip d'Assessorament Psicopedagògic). Aquest presenta unes finalitats, una estructura i una organització concreta dins dels SEZ (Servei Educatiu de Zona) i dins les escoles de la comarca. Per tal de fer-ho més visual, trobareu detallada aquesta informació a continuació en forma de taula:

Finalitats:

Les finalitat d'aquest Equip (Equip d'Assessorament Psicopedagògic), es basen en l'actuació de 4 àmbits de la zona en la qual ens trobem.

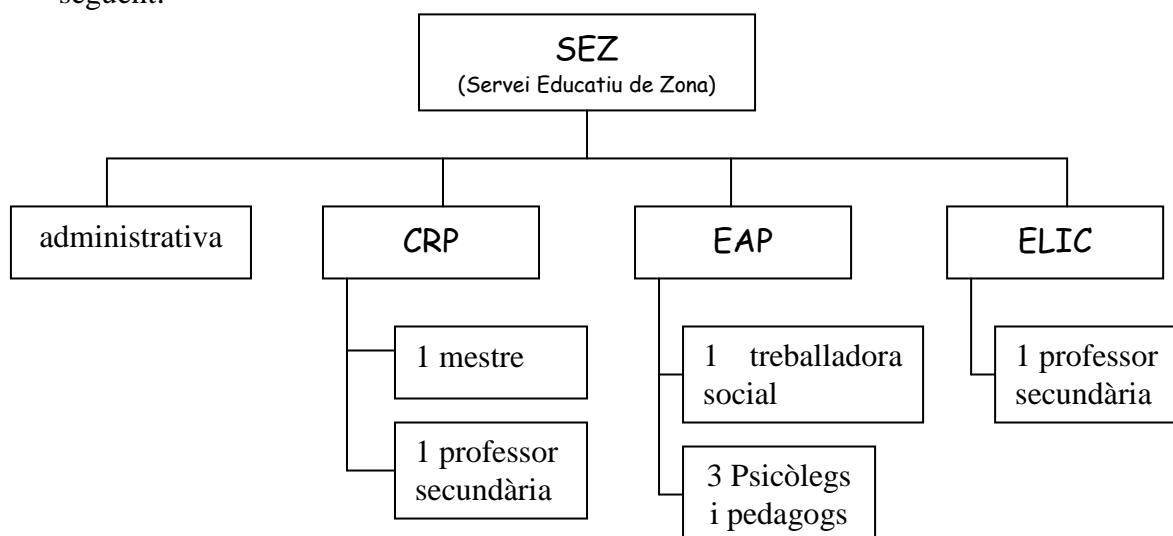
Atenció als alumnes i a les famílies	<ul style="list-style-type: none">- Atenció psicopedagògica i sociofamiliar dels alumnes amb NEE.- Col·laboració en la planificació de les actuacions per atendre als alumnes amb NEE.- Seguiment dels alumnes amb NEE.- Col·laboració en el procés d'acollida dels alumnes.- Orientació a les famílies.
Atenció als centres educatius	<ul style="list-style-type: none">- Assessorament en l'organització de l'atenció a la diversitat.- Assessorament dels Equips Docents.- Participació en la CAD- Coordinació amb els mestres d'EE, psicopedagogs i professionals de la USEE.Col·laboració en l'elaboració dels PI.
Atenció a la zona	<ul style="list-style-type: none">- Col·laboració en la coordinació PRI-SEC- Participació en les comissions d'escolarització.

educativa	<ul style="list-style-type: none"> - Coordinació del Seminari de MEE. - Participació ens els PEE. - Col·laboració amb les institucions i els equips especialitzats. - Participació en el treball en xarxa - Detecció de les necessitats de la zona.
Coordinació interna de l'Equip	<ul style="list-style-type: none"> - Coordinació amb la resta de psicopedagogs que conformen l'EAP de zona. - Coordinació amb l'assistent social i el personal de l'ELIC i la resta de membres de L'RCP

Si es realitza un bon treball en els 4 àmbits d'actuació, s'assoleixen les finalitats de l'EAP i es realitza un bon treball a tots nivells sense descuidar ningú i on tothom n'és part important.

Estructura:

L'organigrama del SEZ (Servei Educatiu de Zona) del Pla de l'Estanty és el següent:

Com podem veure, doncs, l'EAP és una part del SEZ (Servei educatiu de zona), els quals són els que tenen més contacte amb els alumnes i amb les escoles. A l'hora de coordinar-se, doncs, han de poder arribar a tot el personal del SEZ i cadascú realitzar la seva tasca per poder cobrir totes les necessitats educatives tant a nivell de professors, com també d'alumnes i de les seves famílies.

Organització:

La organització que tenen establerta els diferents professionals que conformen l'EAP de zona, és la distribució de les 3 psicòlogues i pedagogues en els diferents

centres educatius de la comarca, de manera que totes tenen un grup d'escoles d'infantil i primària, i un dels 3 instituts que té la comarca, al qual estan adscrites les escoles a les quals assisteixen, d'aquesta manera, poden realitzar un seguiment més acurat dels alumnes amb NEE en les diferents etapes escolars. A aquests centres hi assisteixen regularment, depenent del nombre d'alumnes l'assistència és setmanal o quinzenal. D'aquesta manera la meua tutora externa realitza el seguiment de 6 centres educatius (5 escoles d'infantil i primària i 1 centre d'educació secundària), jo l'acompanyo a 2 dels centres d'educació infantil i primària.

L'assistent social que forma part de l'equip de professionals de l'EAP, realitza el seguiment de tots aquells casos que sorgeixen referents a alumnes de la comarca, per tant, acull a molts alumnes.

La dedicació a les escoles és realitzada als matins i a les tardes realitzen la coordinació interna i tots aquells assumptes que calgui acabar de lligar, però ja des del centre de l'EAP.

3.2.- Trets bàsics de la pràctica del centre.

Les estades als centres dels professionals de l'EAP i de l'assistent social són de les 9h a les 14h. Durant aquest horari, tal i com ja he esmentat a l'apartat anterior realitzen totes les tasques necessàries a cadascun dels centres tot assistint a les CAD (Comissió d'Atenció a la Diversitat), realitzant les intervencions amb l'alumnat al qual se li ha fet una demanda, realitzant reunions i coordinacions amb els MEE, assessorant en la realització dels PI (Projectes Individualitzats), realitzant entrevistes amb les famílies, realitzant devolutives dels casos, si pot ser, als propis tutors dels alumnes als quals se'ls ha realitzat una intervenció psicopedagògica, confeccionant els dictàmens pels alumnes que han de canviar de cicle i els quals necessiten una atenció especialitzada... Cal dir que cada centre educatiu està organitzat de manera diferent i, per tant, el psicopedagog organitza l'estada al centre segons la organització de cada equip de professionals de cada escola en particular.

Els membres de l'EAP, posteriorment i per tal de continuar amb la seva tasca funcional i organitzativa, assisteixen a la seu de la SEZ unes hores a les tardes. Aquestes hores les dediquen a la coordinació interna del propi EAP en les quals realitzen reunions d'equip per tal d'intercanviar la informació dels diferents centres, per tal de consensuar actuacions, realitzar entrevistes amb famílies si no s'han pogut realitzar a l'escola,

realitzen feina de despatx, tramiten les derivacions a centres d'educació especial que calen de diferents alumnes segons les seves problemàtiques, i també realitzen l'acompanyament familiar als nous centres d'EE... També participen en la coordinació amb el CRP i el ELIC que hi ha a la zona. A partir d'aquestes coordinacions han confeccionat un Pla de Treball entre les tres entitats per tal de poder fer front a totes les intervencions, demandes... que es realitzin a la comarca i poder agilitzar temes conjunts.

Pel que fa als dos centres educatius en els quals he realitzat el meu estudi sobre la dislèxia, cal comentar que les persones implicades en tot moment són les cap d'estudis i els mestres d'educació especial. En cada centre la psicòloga es troba amb la cap d'estudis per a realitzar l'intercanvi d'informació a nivell d'escola i a nivell d'EAP, si hi ha demandes noves, si des del departament es demana res, establir coordinacions..., tot i això, la psicòloga de l'EAP intenta mantenir una relació molt pròxima amb els propis tutors dels alumnes als quals ha realitzat qualsevol intervenció, i sobretot en els casos de la dislèxia, ja que és important realitzar una bona psicoeducació tant al centre com als propis professors que treballen amb l'alumne en qüestió.

Una altra tasca de la psicòloga, des de l'EAP, és assessorar a les famílies, per tant, sempre comenta que les famílies cal que sàpiguen que ella realitzarà alguna intervenció amb l'alumne, i s'ofereix per a acompanyar als tutors a realitzar entrevistes depenent de cada cas i de la demanda tant per part de la família com per part dels mestres, realitza els tràmits per a les derivacions, sempre sota el consens familiar dels alumnes en qüestió... Concretant en la dislèxia, tal i com he comentat, cal que es realitzi una bona psicoeducació, i aquesta cal realitzar-la al propi alumne, als mestres i també a les famílies per tal que puguin acompanyar als seus fills en les seves dificultats i sàpiguen fer-hi front de manera que positivitzin tot allò possible per tal d'evitar frustracions del/la nen/a.

L'enfocament que dóna la meva tutora externa a la seva feina és en base molt empírica. Hi ha part de la visió conductista, i part de la visió sistèmica, ja que es tenen en compte certs punts de cadascun d'aquests dos enfocaments (els entorns socials dels nens, les famílies...), però majoritàriament dóna un caire basat molt amb allò empíric, allò que es pot provar amb estudis lògics. Sempre comenta que evidentment l'experiència li ha fet descartar certes proves i n'hi ha fet incorporar de noves, i que, cal tenir molt present, que cada prova en cada nen pot ser interpretada de manera diferent tenint en compte tots els factors que envolten els alumnes, però que això es va adquirint amb l'experiència.

3.3.- Característiques principals dels centres educatius presents al projecte.

En la part pràctica d'aquest projecte veureu reflectides 2 escoles públiques diferents que es troben a la mateixa comarca i a les quals la psicòloga assisteix portant a terme les seves tasques. De cadascuna de les escoles s'han extret dos casos concrets sobre la dislèxia dels quals es parlarà i es desenvoluparà a l'apartat de la part pràctica.

Podreu observar que no s'anomenaran els noms de les escoles ni tampoc es dona el nom de la comarca, doncs prefereixo mantenir les dades en l'anonimat per tal que ningú ni cap centre educatiu pogués sentir-se identificat ni analitzat, simplement han estat els centres que m'han ajudat a poder seguir amb el meu projecte als quals estic molt agraïda.

Veiem, doncs, una petita pinzellada de cadascuna de les escoles per tal de poder-nos ubicar una mica en cada cas.

- Primera escola: ens trobem a l'escola més cèntrica de la capital de la comarca. En aquesta hi trobem escolaritzats 470 alumnes entre els cursos de P3 a 6è. És una escola amb dues línies per curs, i en el darrer curs de cicle superior, trobem tres línies. Per tal de fer front a tots aquests alumnes, el centre disposa de 19 mestres que realitzen la tasca de tutors, i 8 mestres més amb diferents especialitats (educació física, anglès, religió i 2 mestres d'educació especial). També compten amb el suport d'una TEI a infantil, i, evidentment, amb tot l'EAP de la zona (una psicòloga i l'assistent social).

En aquesta escola hi ha un volum d'immigració molt elevat. Només en educació infantil podem dir que gairebé sobrepassa el 50% la immigració als alumnes autòctons. En la resta de cursos, hi ha un gran volum també, però no superen el 50%. La procedència d'aquests alumnes és senegalesa i gambiana, marroquina, xinesa i sud-americana.

Tants alumnes i tant volum d'immigració fan que les demandes al professional de l'EAP siguin bastant voluminoses i difícils de poder arribar a tots els casos o millor dit, de poder dedicar totes les hores que caldria per tal de realitzar-ne un seguiment profund.

- Segona escola: Aquest és el centre molt més petit que l'anterior. Està situat en un poble prop de la capital de comarca. Aquesta escola té pels volts de 100 alumnes

escolaritzats, repartits en els grups de P3 fins a 6è, amb una sola línia per curs. Disposa de 14 professors dels quals dos són de l'especialitat d'educació especial.

Aquest centre té un percentatge d'immigració que gairebé no arriba ni al 10 %. El gruix de les demandes és poc, tot i que es va realitzant el seguiment dels casos detectats en cursos anteriors de manera molt més acurada degut a que el professional de l'EAP disposa de més temps, tenint present el nombre d'alumnes.

Cal dir que, a la primera escola, l'assistència de l'EAP és d'un dia a la setmana fix, i d'un segon dia quinzenal, per tant, hi ha setmanes que assisteix dues vegades al mateix centre. En la segona escola l'assistència és quinzenal, essent aquest el dia que es combina amb la primera escola anomenada.

4.- MARC TEÒRIC.

Considero important remarcar que, en el meu cas, seguint un professional de l'EAP, no es pot donar un diagnòstic sobre la dislèxia, tampoc sobre qualsevol altre tipus de trastorn. Aquesta és tasca dels psicòlegs clínics, per tant, des de l'EAP, el que es farà, és poder comprovar, per mitjà de diferents proves, si l'alumne mostra trets que perfilarien cap a un cas de trastorn de dislèxia, i, en el cas que la probabilitat sigui alta, s'actuarà a treballar amb l'alumne com si es tractés realment d'un cas de dislèxia, no obstant, no es podrà realitzar un diagnòstic, sinó que caldrà derivar el cas per a poder-lo saber amb seguretat.

4.1.- Definició de la dislèxia..

La dislèxia, segons la definició de l'enciclopèdia catalana, és: *“Dificultat d'identificar, comprendre i reproduir els símbols escrits”*. Dit amb altres paraules, podem dir que la dislèxia és un trastorn de base neurològica, que condiona una dificultat “inesperada” per a l'aprenentatge de la lectoescriptura. Diem que és inesperada pel fet que l'alumne té una escolarització normal, una intel·ligència normal, no presenta dèficits sensorials i tampoc presenta trastorns conductuals greus.

La definició que ens dóna Padget sobre la dislèxia és: *“Trastorn de l'aprenentatge, de base lingüística i origen neurobiològic, que interfereix en l'adquisició del llenguatge escrit”* (Padget 1996). Un altre autor és Thomson, el qual dóna la següent definició: *“Greu dificultat en la forma escrita del llenguatge, independent de qualsevol causa intel·lectual, cultural i emocional”* (Thomson 1992)

Per tant, la dislèxia és un trastorn d'aprenentatge que afecte principalment aquelles habilitats que estan implicades en la lectura de manera fluida dels textos i de les paraules, i també en l'escriptura. Les alteracions neurològiques i les alteracions sensorials no són elements que puguin justificar la dislèxia.

Hem de tenir present que, malgrat ser un tipus de trastorn d'aprenentatge que actualment es detecta de manera bastant precoç, no hi ha unes causes totalment conegudes, tot i que sí sabem que té bases neurobiològiques i que també hi intervé el component genètic. Per tant, la dislèxia no és causada per cap tipus de lesió cerebral, per cap tipus de malformació cerebral, tampoc és causada per quelcom visual, no sorgeix a causa de factors emocionals i psicològics, no és causada per un retard maduratiu i tampoc per una disfunció cerebral.

Les característiques que presenta la dislèxia, en els nostres dies són:

- És el trastorn específic de l'aprenentatge més freqüent i millor estudiat.
- Té una prevalença d'entre un 5 i un 17 % dels nens en edat escolar als EEUU.
- Té una afectació per igual als dos sexes.
- És un dèficit, no un retard del desenvolupament ni tampoc un retard maduratiu.
- És un trastorn persistent encara que les manifestacions siguin diferents segons l'edat.
- És un continuum de símptomes, no hi ha un únic tret o característica que serveixi com a clau per a realitzar el diagnòstic.

Tot i no conèixer unes causes clares del que provoca aquest trastorn, sí que hi ha un seguit d'hipòtesis fisiopatològiques que es tenen en compte, les quals són: la teoria del processament temporal, les alteracions del sistema visual magnocelular i oculomotor, la disfunció del cerebel pel que fa al ritme, seqüències..., i el més estudiat i comprovat, la teoria del processament fonològic.

El pronòstic que es realitza en els casos de la dislèxia és que equival a un trastorn crònic el qual no experimenta millora si no es treballa de manera precoç. Pot realitzar-se un diagnòstic, el qual el realitzaran els psicòlegs clínics, a partir dels 8-9 anys, moment en quan la lectoescriptura comença a formar part important de l'escolaritat de l'alumne, i es treballarà o es diagnosticarà depenent del grau d'afectació de cada alumne.

Els criteris de diagnòstic segons el DSM-IV-TR són:

- El rendiment en la lectura i les habilitats per a escriure, avaluats mitjançant proves normalitzades i administrades individualment, són substancialment inferiors als que s'espera per edat cronològica, escolarització i nivell d'intel·ligència.
- L'alteració en el rendiment de la lectura i l'expressió escrita interfereix significativament en el rendiment acadèmic o en les activitats de la vida quotidiana que requereixen habilitats per a la lectura i l'escriptura.
- Si existeix un dèficit sensorial, les dificultats per la lectura i en la capacitat d'escriure excedeixen de les que es consideren habitualment associades a ell.

Per altra banda, els criteris de diagnòstic segona la CIE 10 són:

- El dèficit no s'explica a nivell intel·lectual per problemes visuals o per una escolarització inadequada.
- Poden estar afectades la comprensió de la lectura, el reconeixement de paraules llegides, la capacitat de llegir en veu alta i el rendiment en activitats que requereixen llegir. Sovint es presenten dificultats d'ortografia que acostumen a persistir durant l'adolescència.
- Aquest trastorn es presenta en totes les llengües conegudes.

Concloent, doncs, ens adonem que la dislèxia és un trastorn d'aprenentatge molt estudiat, que es detecta cada vegada amb edats més avançades, que dura tota la vida del subjecte que la pateix, de la qual és difícil realitzar un diagnòstic degut a la gran quantitat de símptomes que hi tenen partida, però sota el qual, gràcies als estudis, es pot realitzar un pronòstic, una detecció i acotar molt seguint unes pautes i unes estratègies tant a l'àmbit escolar com el familiar, que ajudarà molt l'alumne en el seu procés d'aprenentatge.

4.2.- Una pinzellada a diferents enfocaments teòrics

Tenint present que estem parlant d'un trastorn d'aprenentatge de la lectoescriptura, procés davant del qual interfereixen diferents teories i models, faré una petita pinzellada a 3 corrents teòriques per presentar el desenvolupament de la lectoescriptura segons cada model teòric.

4.2.1.- Enfocament cognitiu

Cal tenir present que el model cognitiu considera els individus com essers actius que desenvolupen les seves potencialitats si es treballen les variables cognitives com el

raonament, la comprensió, la percepció, l'atenció, la memòria, el que ens incumbeix en el nostre cas, el llenguatge.

El model cognitiu considera la persona en la seva totalitat tenint en compte els aspectes cognitius i també l'afectivitat, la motivació, les actituds o d'altres aspectes socials.

Fent referència als processos d'ensenyament i aprenentatge hem de tenir present que des d'aquesta perspectiva el que es busca és conèixer els processos d'ensenyament i aprenentatge per poder analitzar les condicions que afavoreixen l'adquisició d'aquests processos, la seva integració i la reutilització dels coneixements que adquireix l'alumne..

Parlar del model cognitiu significa parlar de Piaget, ja que fou el promotor d'aquest enfocament amb la seva teoria dels 7 estadis de desenvolupament infantil.

Quan fem referència a l'aprenentatge des de la teoria cognitiva, cal que tinguem present que proposa que els continguts d'aprenentatge s'han d'assolir pels alumnes de la manera més significativa possible, per tant, és necessari una planificació i una organització dels processos didàctics per tal que reuneixin les condicions necessàries per a ser apresos de manera significativa.

Tenint present que la dislèxia és un dels múltiples trastorns del llenguatge que trobem, cal fer referència en el fet que els alumnes, tal i com ens diu Piaget, han de tenir una bona atenció i una bona alimentació, per tal que no es presenti cap tipus de problema durant el desenvolupament de les habilitats que necessiten per aprendre a llegir i a escriure.

Si fem referència a la dislèxia com a un tipus de trastorn d'aprenentatge, també hem de parlar sota la perspectiva funcional, ja que no podem separar allò cognitiu d'allò funcional. Així doncs, si observem la dislèxia des de la perspectiva cognitivo-funcional, veurem que no només identifica l'expressió aparent del trastorn, sinó que també busca els mecanismes que poden explicar-lo, com seria, per exemple, un dèficit o un trastorn a nivell visual.

4.2.2.- Enfocament psicolingüístic.

Sota aquesta perspectiva es té en compte l'anàlisi dels processos psicolingüístics bàsics: el fonològic, el morfosintàctic, i el semàntic, els quals es troben implicats en l'aprenentatge de la lectoescriptura. Aquests processos són bàsics per l'avaluació i la reeducació de la dislèxia.

En aquest cas cal parlar del Model psicolingüístic del Desenvolupament de la Lectura i la Ortografia de Seymour i McGregor, desenvolupat el 1984. Aquest model és considerat com un dels més complets a l'hora de poder analitzar les diverses funcions de processament psicolingüístics que són necessàries per l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura, i té per objectiu identificar quins estadis o quines etapes del processament lingüístic són deficitaris i poden explicar aquests tipus de trastorns

Aquests autors, segons quin siguin els dèficits que es donen en els diferents mecanismes o processadors de la informació, distingeixen entre 3 tipus de dislèxia diferent; la *dislèxia morfèmica* (Deguda a una pertorbació primària en el processador visual o de la grafia, que origina distorsions de l'extensió i el format de la paraula al llegir o al escriure), la *dislèxia visual-analítica* (la qual dona resposta a un problema en la funció analítica del processador visual, tot provocant dificultats en la identificació la posició de les lletres dins de la paraula o en la posició dels seus caràcters donant lloc a inversions), *dislèxia fonològica* (la qual s'explica a través de la presentació d'un dèficit en el processador fonològic donant lloc a la dificultat de representar la imatge sonora d'un grafema i, conseqüentment, presenta dificultats per entendre el significat de la paraula, ja que hi ha una relació directa entre la fonologia i la semàntica).

Els autors d'aquest model van establir un seguit de criteris de detecció i identificació que, a partir de diferents tasques d'avaluació, els ajuden a identificar els diferents dèficits dels subjectes.

4.2.3.- Enfocament sistèmic.

Com ja hem dit anteriorment, la dislèxia pot presentar un component genètic i hereditari, per tant, és important, quan es dona un cas de dislèxia en un alumne, saber si a la família hi ha algun cas de dislèxia, per tal de poder descartar molts altres tipus de proves.

També, i deixant de banda la part més genètica, molts estudis sobre la dislèxia fan referència a la importància de l'entorn de l'individu, ja que depenent dels entorns en els que es desenvolupi, podrà identificar-se diferents barreres o facilitadors que ens ajudarien a poder explicar alguns dels motius del trastorn. Per tant, els factors ambientals i personals han de sumar-se a la resta de factors psicolingüístics i cognitius citats anteriorment.

Tenint present la importància de l'entorn, és també important que la intervenció de la dislèxia es realitzi també des dels diferents entorns i contextos que envolten a l'alumne, per tant, la família i l'escola són part important per a la intervenció i el tractament de la dislèxia. Aquest tipus de trastorn és de per vida, o obstant, amb una bona intervenció poden realitzar-se grans millores, no obstant, tots els contextos que envolten l'alumne que presenti el trastorn de dislèxia, cal que siguin positius i afavoridors per a ell.

4.3.- El Model Integrador (Uta Frith, 1999)

L'autora Uta Frith defineix la dislèxia com un trastorn neuro-evolutiu amb un origen biològic i signes conductuals que s'estenen més enllà dels problemes amb el llenguatge escrit.

Per tal de treballar la dislèxia i establir un diagnòstic clar del trastorn, l'autora, l'any 1999, confecciona un model integrador amb el qual es diferencia entre diferents vessants establint tres nivells diferenciats que poden originar aquest trastorn d'aprenentatge. Aquests nivells són: el nivell comportamental, el nivell cognitiu i el nivell biològic.

Seguidament exposaré quins són els criteris que té en compte a partir de cadascun dels nivells per a detectar la dislèxia en els alumnes.

Nivell comportamental:

- Educació infantil: Possibles errors fonològics en el llenguatge expressiu
Consciència fonològica pobre
Dificultats en denominar colors, formes..., aprendre's seqüències com els dies de la setmana..., i aprendre's les lletres.
Nivell baix en la denominació ràpida de dibuixos
Antecedents de dislèxia a la família.
- Educació primària: Dificultats en l'adquisició de la lectura (mecànica lectora amb errors i comprensió lectora preservada).
Dificultats en l'escriptura: errades ortogràfiques naturals i arbitràries, Estructura del redactat i ems dels signes de puntuació.
Dificultats en l'evocació de paraules.

Seqüències verbals no automatitzades.

Nivell cognitiu:

En aquest nivell ens trobem en la disfunció específica de llenguatge que afecte al processament fonològic. Tenint present aquest fet, hem de preguntar-nos què vol dir llegir. Les diferents estructures del llenguatge, tenen adherides unes funcions cognitives en la lectura, les quals es veuen alterades. En aquest sentit, si parlem de la vessant fonològica del llenguatge com a funció alterada, tindrem problemes en la descodificació de la lectura. Si l'alteració recau més sobre les vessants semàntiques, de sintaxi i la pragmàtica, els problemes vindran donats en la comprensió lectora.

En un procés lector normal ens trobem amb tres vies que ajuden a la descodificació i la comprensió: *la via logogràfica* (que dona la prelectura), *la via fonològica* (es desenvolupa en la primera etapa de la lectura i lla utilitzem després per llegir paraules poc familiars o noves), *i la via lèxica* (la qual utilitza la representació gràfica de la paraula conformant-se i estant a punt cap als 8-10 anys sempre i quant s'hagi realitzat un bon d'aprenentatge)

Nivell biològic:

Aquest nivell segueix els criteris de detecció a partir de:

- Estudis genètics: és un trastorn familiar i hereditari
Sorgeix a partir de models multifactorials: cal sumar als múltiples gens, tots els factors protectors i de risc.
- Estudis de neuroimatge estructural / funcional: Cal tenir present l'activació d'aquelles àrees que no són específiques per llegir.
- Correlats anatòmics: Correspondència grafema-fonema
Anàlisi global de la paraula.

Amb el seguiment d'aquest model s'intenta trobar el diagnòstic de la dislèxia en els subjectes, tot i que moltes vegades no es dona un resultat únic, doncs, tal i com hem comentat amb anterioritat, la dislèxia la conformen un conjunt de trets, molt diferenciats, que donen lloc a diferents tipologies de dislèxia les quals seran tractades a partir d'unes estratègies similars, però que caldrà reforçar els aspectes més fluïxos o més alterats.

4.4. - Teoria actual sobre la dislèxia.

Com hem vist, al llarg dels anys s'ha anat treballant la dislèxia des de diferents punts de vista, i això ha comportat moltes teories diferents entre les quals podem destacar la teoria fonològica (Liberman, 1989), la teoria del processament auditiu ràpid (Tallal, 1980), la teoria visual (Livingstone, 1991), la teoria del cerebel (Nicolson; Fawcett 1990) i la teoria magnocel·lular (Stein, Walsh, 1997).

De totes aquestes teories, tal i com hem vist amb el mètode integrador de Uta Frish, el que es considera més encertat en els nostres dies, és la teoria fonològica, la qual defensa que tots els infants han d'adonar-se, abans de començar a llegir, que les paraules que diuen de manera oral poden estar dividides en unitats més petites que són els fonemes, i que aquestes lletres, quan les plasmem de manera escrita, tenen un so. Aquesta consciència fonològica és la que es detecta en els nens dislèxics en les primeres etapes del seu procés d'aprenentatge de la lectoescriptura.

En tot el procés de la lectura, els infants comencen desenvolupant una ruta fonològica, establint la consciència fonològica citada al paràgraf anterior, que els portarà al desenvolupament de la ruta lèxica. Generalment, en els alumnes dislèxics, la ruta que falla és la fonològica, no obstant, també trobem casos on el que falla és la ruta lèxica i esdevindran alumnes que, tot i haver adquirit bé l'aprenentatge que es realitza inicialment de la lectura en una etapa d'infantil, quan és hora d'adquirir velocitat lectora que ve de l'activació de la via lèxica, no augmenten aquesta velocitat i continuen fent un processament lletra per lletra sense poder arribar a llegir de manera global la paraula.

Depenent de quina sigui la ruta alterada tindrem:

- Disfunció de la ruta fonològica: dislèxia fonològica, dislèxia sublèxica, dislèxia disfonètica, dislèxia tipus L (lingüística).
- Disfunció de la ruta lèxica: Dislèxia superficial, dislèxia lèxica, dislèxia diseidètica, dislèxia tipus P (perceptiva).

En tots els casos és molt complicat trobar amb exactitud el perfil pur d'afectació, ja que el més freqüent és trobar perfils que barregen les alteracions de les dues rutes. No obstant, els casos diagnosticats i detectats amb més facilitat són els que presenten més dificultats en tot el procés d'automatització de la ruta fonològica, ja que són alumnes que no segueixen el ritme establert a l'aula a partir del moment en què el procés d'ensenyament i aprenentatge incorpora les lletres.

Hem de tenir present que, els alumnes que presentin una major afectació a la ruta lèxica, en les primeres etapes del procés de la lectoescriptura, realitzarà un procés normal, rendirà com la resta d'alumnes sense presentar cap alteració. Aquests alumnes es detectaran en una segona etapa del procés de la lectoescriptura i esdevindrà una dificultat quan hagin d'adquirir la velocitat lectora.

4.5.- La manifestació dels trastorns de dislèxia a les escoles.

Explicada la teoria i realitzant un apartat més pràctic sobre la dislèxia, analitzarem les característiques de la lectoescriptura en la dislèxia que es manifesten a les escoles. Per tal de fer-ho més visual distingirem entre dues etapes diferenciades, tenint present que ens centrem únicament en les etapes de l'educació infantil i primària. Abans, però, manca dir que no totes les característiques que s'anomenaran a continuació es donen en la mateixa intensitat en tots els infants, i tampoc no es donen totes i cadascuna d'elles, no obstant, sí que totes són indicadors i trets que ens poden orientar a poder detectar una dislèxia i poder treballar amb els alumnes corregint alguns d'aquests trets amb estratègies d'intervenció. Trobarem, doncs:

- Educació infantil i cicle inicial i mitjà de l'educació primària (etapa en què l'infant aprèn a llegir):

- Dificultats a l'hora de lletrejar i en el maneig mental dels sons de les paraules (consciència fonològica). Aquesta inclou el fet que hi hagi poca agilitat per trobar paraules que comencin o que acabin amb la mateixa síl·laba, que hi hagi dificultats per mantenir l'ordre seqüencial de les paraules polisil·làbiques...
- Evocació lenta de les paraules. En aquest cas els costa utilitzar el nom dels colors, de les lletres, dels números... no pel fet que no coneguin el concepte, sinó perquè tenen dificultats per evocar la paraules.
- Dificultat per associar un so a una lletra (correspondència fonema-grafema).
- Lectura amb molts errors de substitució, rotació, omissió i inversió de les lletres.
- Errors ortogràfics en l'escriptura. Aquests errors poden ser naturals (unions i fragmentacions de les paraules, inversions, substitucions, addicions de lletres i/o síl·labes), com també poden ser errors arbitraris (b/v, j/g, h...)
- Dificultat per la memorització de seqüències verbals: dies de la setmana, mesos de l'any...

- Cicle superior d'educació primària i educació secundària (moment en què els alumnes no aprenen a llegir, sinó que llegeixen per aprendre):

- Lectura lenta i poc automatitzada que els requereix molt esforç.
- Dificultat per aplicar les normes ortogràfiques de manera espontània.
- Presentació d'una expressió escrita deficient causada per una consciència morfosintàctica molt pobre.
- Dificultat en la comprensió lectora ja que ha de realitzar un sobreesforç en la descodificació de les paraules i no pot posar atenció en la comprensió.
- Dificultat per automatitzar seqüències verbals com són les taules de multiplicar, i aquest fet repercuteix en un rendiment baix del desenvolupament de l'aprenentatge de les matemàtiques.

De manera secundària a les manifestacions citades en les dues etapes educatives anteriors, els nens dislèxics poden mostrar paral·lelament:

- Un rebuig a les tasques que estiguin relacionades amb la lectura.
- Sentiment de vergonya a llegir en públic
- Una manca de temps per acabar les tasques escrites.
- Uns resultats acadèmics baixos en les proves escrites en comparació amb l'esforç que hi dediquen i els coneixements adquirits.
- Alumnes amb una baixa autoestima.

4.6.- La Intervenció davant els possibles trastorns de dislèxia .

És important, quan ens trobem davant un cas de dislèxia que es realitzi, en primer moment, un procés de psicoeducació on s'explicarà què és la dislèxia, en què consisteix i com es pot ajudar als pares, als nens i a l'escola per tal de facilitar la tasca en el procés d'ensenyament i aprenentatge dels alumnes afectats per aquest tipus de trastorn.

Pel que fa a la intervenció, i tal i com s'ha comentat en l'últim apartat teòric, els tractaments es considera que han d'estar validats científicament, per tant, totes les eines, estratègies, tasques... que es portin a terme han de tenir una evidència científica que s'ubicarà en la teoria fonològica i que, per tant coincidirà a millorar la consciència fonològica dels alumnes.

Les intervencions es realitzaran a partir de diferents nivells i segons les edats dels alumnes amb els quals es treballin. En el cas dels alumnes més petits, els quals aprenen a llegir, la intervenció tindrà la finalitat de reeducar específicament els tipus de dificultats que presenti ja que es troben en una fase d'aprenentatge de la lectoescriptura, que no porten acumulats anys realitzant errades lectores, i que no tenen deures a casa. Per altra banda, si ens situem en alumnes més grans, el que s'intentarà és una acomodació al trastorn, ja que en aquest cas llegeixen per aprendre i caldrà realitzar un seguit d'estratègies perquè puguin continuar i seguir amb el ritme de l'aula. En aquests casos hem de tenir present que tenen acumulats anys d'errors en la lectura i l'escriptura, per tant, s'han creat mals hàbits, han fixat unes vies d'activació davant les dificultats, tenen deures a casa... A tots això cal sumar-hi que no hi ha cap tractament específic que demostrï la seva eficàcia.

Així doncs, cal que tinguem present els diferents nivells d'intervenció segons les edats i segons els errors i les dificultats en cada cas en concret. Es treballarà segons la consciència fonològica, la correspondència fonema-grafema, la lectura global, la redacció, ortografia i entonació dels textos, i s'ensenyaran o es donaran pautes sobre estratègies com tècniques d'estudi, eines tecnològiques per reduir els errors...

Per finalitzar, només dir que hi ha molts factors que determinen l'èxit acadèmic. Evidentment no hi ha cap poció màgica ni cap estratègia estàndard que actuï amb la mateixa eficàcia a tothom. D'altra banda també hi intervenen factors com l'esforç personal de l'alumne, la capacitat intel·lectual que presenta, el suport familiar que rebí i el nivell sociocultural familiar.

Altres factors externs a l'alumne, que poden ajudar de manera significativa a la millors són la realització d'un diagnòstic i una intervenció precoç del trastorn i la flexibilitat del programa educatiu que es realitzi a l'escola.

5.- PART PRÀCTICA.

5.1.- Raons de l'elecció i pertinença.

Ens trobem davant un trastorn de la lectura que es defineix com: “un trastorn de base neurològica que condiciona una dificultat inesperada per l'aprenentatge de la lectura”. El terme “inesperada” que s'utilitza en l'anterior definició pot explicar-se partint de la base que els alumnes que pateixen dislèxia mantenen una escolarització normal, presenten una intel·ligència normal i no presenten ni dèficits sensorials ni tampoc trastorns conductuals greus.

En les dues escoles a les quals assisteixo realitzant el meu PRC II, ens hem estat trobant, últimament, amb alguns casos on es presenta dislèxia. En un cas tenim ja un trastorn diagnosticat, en un segon cas, hi ha un inici de la detecció i indagació per part de diferents professionals, en un tercer cas també s'està més o menys a l'inici, però es realitzen unes altres intervencions i un últim cas que tot just es comença a realitzar la valoració per tal de poder veure quina és la problemàtica de l'alumne.

Veient que és un trastorn de l'aprenentatge que es dona de manera freqüent i que últimament està molt estudiat, que afecte per igual als dos sexes, que és un trastorn persistent encara que les manifestacions que dona siguin diferents segons l'edat dels alumnes, que és fruit d'un continuum de símptomes i que a més hem de tenir molt clar que és un dèficit i no un retard en el desenvolupament o un retard maduratiu, penso que val la pena tenir-lo present i poder evitar els etiquetats que sovint posem als alumnes, a part de poder aportar tècniques, estratègies, materials... als diferents professionals que es trobin amb alumnes que pateixin aquests tipus de trastorn.

També, considero important el fet de què el mateix departament d'educació hagi posat a l'abast dels professionals tot un seguit de material que pot ajudar-los amb la detecció dels casos, a més de donar estratègies, eines... que els orienten en la seva tasca diària davant casos de dislèxia a les aules.

Considero que és un trastorn molt ampli, que tots els alumnes presenten uns trets generals, però que tots i cadascun poden diferir en alguns aspectes, i amb aquestes diferències, també poden donar-se diferents eines. Fàcilment podem etiquetar als alumnes ja que els trastorns de l'aprenentatge de la lectura comporta als alumnes un procés d'aprenentatge molt lent, ja que la lectura i l'escriptura són dues eines imprescindibles i cada vegada més exigents dins del món educatiu, i el fet de donar-se un trastorn d'aquest tipus, mentre no es detecti, pot portar a l'alumne a actuar de manera inadequada, a presentar actituds poc favorables per l'aprenentatge...

Tal i com he comentat en un paràgraf anterior, he centrat el meu projecte en dues de les escoles de la comarca on estic realitzant les meves pràctiques en els quals ens hem trobat amb demandes d'intervenció per a assessorar el professorat davant alumnes que presenten dificultats d'aprenentatge lligades a la lectura i l'escriptura. Davant les demandes, la tutora ha engegat una intervenció per a la detecció de la problemàtica que pot causar aquest trastorn, i al veure la gran amplitud que avarca aquesta tipologia de trastorns, vaig interessar-me i he volgut ampliar la recerca com a objectiu personal

d'aprenentatge i també per tal de poder aportar alguna petita eina, alguna estratègia útil en aquests casos.

5.2.- Informació bàsica i materials.

En el cas de la dislèxia cal que tinguem molt present que no és un trastorn de la lectura i l'escriptura, el qual no és causat per cap tipus de lesió cerebral, malformació cerebral, cap retard maduratiu, i tampoc és causat per cap problema visual ni emocional o psicològic, que presenta un conjunt de trets, que persisteix al llarg de la vida tot i que va realitzant petits canvis i que no hi ha cap prova específica que pugui donar-ne un diagnòstic precís i definit. Amb aquesta breu introducció podem copsar la dificultat de poder donar un diagnòstic, sinó que es realitzaran les diferents fases d'intervenció i llavors, si no hi ha un diagnòstic, però sí un cúmul de trets, es treballarà amb l'alumne com si tingués el trastorn de dislèxia.

El projecte realitzat pot dividir-se en 3 fases diferenciades:

- **1a fase:** procés que porta a terme l'EAP al rebre les demandes dels tutors dels alumnes.
- **2a fase:** procés a nivell d'escola i de professorat.
- **3a fase:** estratègies i pautes, a partir del model integrador citat anteriorment.

Realitzant un petit recull per situar-nos en cadascuna de les fases, les explicaré seguidament.

- 1a fase: Procés EAP

A partir de les demandes que rep el professional de l'EAP fetes per part dels tutors i mestres del centre, es realitza una intervenció educativa amb l'alumne en la qual se li realitzaran les proves pertinents, es realitzarà la interpretació dels resultats i es finalitzarà tot portant a terme la tramesa d'informació sobre el que s'ha detectat als tutors.

- 2a fase: Procés escola

Quan ens trobem amb un cas d'un alumne que presenta un trastorn de la lectura i l'escriptura com és la dislèxia, el professorat que té aquest alumne en qualsevol matèria ha d'arribar a uns acords d'escola, igualment hi ha d'haver un compromís familiar, la intervenció de la psicopedagoga per tal de donar algunes pautes, material...

- 3a fase: Procés reeducació i psicoeducació

En aquesta última fase, tenint present el model integrador de l'autora Uta Frith, es donaran un seguit de pautes, estratègies, exercicis, recursos... per tal de poder treballar amb l'alumne la consciència fonològica i poder treballar sobre les disfuncions que presenti l'alumne, bé siguin en la ruta lèxica com en la ruta fonològica. També s'assessorarà a les famílies, se'ls proporcionarà informació sobre diferents professionals que poden ajudar-los a treballar-ho... per tant, en aquesta tercera fase es donarà tot el treball de reeducació i de psicoeducació que requereix aquest tipus de trastorns.

Per poder obtenir tota aquesta informació, cal dir que he acompanyat a la psicòloga de l'EAP, assistint a dos centres de la comarca, i he col·laborat en la realització de les proves i tests dels alumnes que s'han tractat per la problemàtica de la dislèxia. També he intervingut en la tramesa d'informació als tutors, i he pogut participar de les coordinacions que s'han donat entre els professors, la psicòloga de l'EAP i els diferents professionals de centres privats de la comarca, els quals s'han desplaçat a les escoles, per coordinar el treball dels alumnes que presenten dislèxia i que assisteixen a aquests centres.

Pel que fa als materials que s'anomenaran al llarg de la part pràctica, cal dir que són proves i tests senzills (prova de les cares per determinar l'atenció, el test de Raven per determinar el raonament lògic, el test d'EDAH per tal de descartar un possible Dèficit d'atenció). Fent més referència a la dislèxia, cal dir que s'anomenarà el test DST-J (test per a la detecció de la dislèxia en nens), i el Protocol d'Observació per detectar indicadors de la dislèxia en l'etapa de primària. Aquest darrer protocol ha estat extret del material que el departament d'educació ha posat a l'abast com a eina d'ajuda pels professors de les escoles per tal de poder fer front als alumnes amb dislèxia dins l'aula. Aquest darrer material pot trobar-se en el PRODISCAT, dins la web del departament el qual està desglossat per cicles educatius i estan realitzats pel Col·legi de logopedes de Catalunya.

També s'exposaran diferents acords ens els quals s'ha arribat amb els tutors per tal de poder treballar amb els alumnes amb dislèxia per tal de poder-los ajudar en el seu procés evolutiu de la lectoescriptura ajudant-los a no angoixar-se i a aprendre diferents tècniques i estratègies per fer front a aquesta problemàtica.

Tota aquesta informació (tests, pautes i acords) es detallaran a l'apartat dels annexes.

5.3.- Agents implicats.

Hem de tenir present que la dislèxia és un trastorn que compromet un gran esforç per part dels alumnes, i sobretot a mesura que van passant els cursos, en totes les matèries, ja que els alumnes amb cursos superiors cada vegada treballen més a partir de llibres de text, on cal llegir els anunciats, llegir els textos per poder-los resumir o realitzar una seguit de respostes a una comprensió lectora, a més, actualment s'està fomentant molt el tema de la lectura i a les escoles es dedica una estona gairebé diària a la realització de la lectura. Els alumnes que presenten dislèxia tenen molts problemes per poder seguir el ritme de classe, i moltes vegades apareix frustració, falta d'interès, deixadesa...

Per tant, en aquest tipus de trastorns ens trobarem, com a agents implicats:

- El/la psicòleg/psicopedagog de l'EAP el qual establirà si realment ens trobem davant un cas de dislèxia o no, realitzarà la intervenció corresponent, transmetrà la informació als tutors, professors..., realitzarà entrevista amb la família si és convenient, donarà un seguit de pautes, ajudes, material... a nivell d'escola, oferirà contactes de professionals que poden ajudar, fora d'hores d'escola, als alumnes que presenten la dislèxia...
- El professor/tutor que té l'alumne dislèxic ja que caldrà que utilitzi tot un seguit de pautes, estratègies, recursos, adaptacions curriculars..., així com que valori positivament l'esforç que realitza per tal que l'alumne en qüestió pugui anar assolint els diferents nivells de primària. Evidentment l'escola en general haurà de tenir en compte les pautes, estratègies, recursos i acords que s'estableixin ja que no només un dels professors del centre serà el tutor o tutora de l'alumne, sinó que són molts els mestres que tenen els alumnes al llarg de la seva escolarització. Igualment pot estipular-se a nivell d'escola alguns criteris bàsics per tal d'actuar tots dins la mateixa línia.
- Els professionals externs a l'escola els quals, sempre i quan la família pugui o vulgui, acompanyaran en el procés i evolució de l'aprenentatge de la lectoescriptura a l'alumne dislèxic. Aquests professionals són logopedes i psicòlegs educatius que estan en centres privats i que realitzen diferents sessions d'intervenció amb els alumnes que tenen algun tipus de problemàtica. Igualment aquests professionals, sempre i quan es pugui, realitzaran coordinacions amb el professorat de l'escola i els professionals de l'EAP, per poder contrastar l'evolució, el treball que es realitza...

Uns altres professionals externs que hauran d'actuar per tal de realitzar el diagnòstic, són els psicòlegs clínics. Hem de tenir present que des de l'EAP no es poden realitzar diagnòstics, el que sí es fa és que, si en les proves realitzades i els protocols passats als mestres es detecta un grau elevat d'indicadors de risc de patir dislèxia, es treballarà amb l'alumne talment com si hi hagués un diagnòstic per tal de poder posar fil a l'agulla.

- La família amb els quals es realitzarà una entrevista per tal d'exposar el trastorn de la lectoescriptura, a qui es demanarà sobre l'historial clínic per poder comprovar si hi ha intervingut el factor genètic i hereditari, i per tal de poder realitzar una psicoeducació tot exposant què és la dislèxia, deixant clar que no és cap tipus de retard maduratiu o de lesió cerebral, i donant-los pautes i recursos per tal de poder ajudar al seu fill en el procés de la lectoescriptura des de casa, ja que, tot i que és un trastorn que persisteix al llarg de la vida, amb un treball acurat, constant, i sobretot si és en edats primerenques, pot millorar-se i reduir-se.

Per tant, doncs, es demana cert compromís a la família, si es pot acompanyar aquest treball familiar a un treball realitzat per un professional, i, per tal de poder fer un diagnòstic, es demana l'assistència a un psicòleg clínic.

- L'alumne en qüestió el qual ha de saber el motiu del seu problema amb la lectura i amb l'escriptura per tal que faci front a aquest trastorn de la millor manera possible, sense frustració, entenent que el seu funcionament neurològic és diferent al de la resta de companys, i compromentent-se a realitzar un esforç per poder millorar aquests aspectes.

5.4.- Metodologia i procediments.

La metodologia empleada en la detecció i tractament dels casos de la dislèxia realitzats s'explicarà a partir 5 punts a tenir en compte:

1.- Detecció del problema: a partir de la demanda que ens fa arribar el tutor o bé el mestre d'educació especial (EE), es passa a fer un seguiment del cas en particular. Hem de tenir present que, per norma general, la demanda la realitza el propi tutor, però de vegades, és la família qui realitza la demanda i el tutor ens la transmet en nom de la família, ja que és des de l'àmbit escolar on es començarà el procés.

En el cas del seguiment es diferencien els materials i les metodologies depenent de l'edat dels alumnes. Cal tenir en compte que aquesta tipologia de trastorn, la dislèxia,

acostuma a detectar-se en nens i nenes a partir dels 7/8 anys que és quan comença el procés de la lectoescriptura a l'escola. En les franges d'edat anterior l'alumne acostuma a tenir una escolaritat totalment normalitzada.

Així doncs, per tal de centrar-nos en el trastorn de la dislèxia i en els casos concrets descrits en el projecte, als quals vaig realitzar-los jo la intervenció en els casos de detecció, faré referència només als alumnes de primària.. En aquests casos es comença la intervenció establint un diàleg amb l'alumne per tal de recollir les dades personals, l'entorn familiar, si tenen algun tipus de problema mèdic que els cal una medicació, què és el que els agrada i el que els desagrada de l'entorn escolar... Fet aquest primer contacte es realitzen un seguit de proves senzilles per a comprovar el nivell d'atenció, el raonament no verbal, el paper de les emocions, el concepte que tenen d'ells mateixos... (depenent de la demanda que es realitzi i així es valorarà que no hi hagi cap altre tipus de dèficit afegit o algun altre tipus de trastorn que no sigui la dislèxia). Posteriorment, en 2 dels casos explicats en el proper apartat es passà el test de DST-J, el qual és un test per a la detecció de la dislèxia en nens.

2.- Tasca pel professorat: es demana als tutors dels casos tractats, i fins i tot a d'altres mestres que tinguin a classe els alumnes, que omplin el qüestionari del protocol d'observació per a detectar indicadors de la dislèxia que se'ns proporciona des del PRODISCAT. També, depenent de la demanda que es realitzi, si es comenta que hi ha problemes de comportament, d'atenció o de concentració, es demanarà també al professorat que ompli un altre qüestionari, com és l'EDAH, per tal de poder descartar que no sigui cap altre tipus de trastorn que, de rebot, alteri l'aprenentatge de la lectoescriptura.

3.- Devolutiva de la informació: Un cop recollida tota la informació per part meua i de la psicopedagoga, es realitzarà de devolutiva al tutor. El primer que es portarà a terme és una psicoeducació on es comentarà al tutor què és la dislèxia, quins són els problemes que sorgeixen quan un alumne pateix la dislèxia... També es parlarà dels acords a tenir en compte per tal que l'alumne pugui anar progressant en les tasques acadèmiques de manera que no sorgeixi frustració, ni mals comportaments, ni marginació... la qual cosa podria agreujar encara més la problemàtica. Finalment es parlarà sobre la realització d'una entrevista amb la família.

4.- Entrevista familiar: En aquesta entrevista caldrà novament realitzar una psicoeducació amb els familiars, doncs no cal alarmar, cal explicar bé en què consisteix la dislèxia, conèixer si hi ha antecedents familiars amb aquesta tipologia de problema i

poder assessorar, orientar, aportar recursos, donar unes pautes i estratègies, i poder aconsellar la realització d'un treball assessorat per un professional logopeda o un psicòleg educatiu.

5.- Psicoeducació amb l'alumne: L'alumne és el màxim implicat en aquest trastorn, ja que les seves dificultats el poden portar a estats emocionals vulnerables a la frustració, la marginació, el tancament..., poden també desencadenar dèficits d'atenció, trastorns de conducta... Cal explicar-li a l'alumne que té un funcionament diferent del seu cervell el qual li provoca les dificultats amb la lectura i l'escriptura, i que, per tant, cal que sigui molt constant amb la realització de diferents tasques que el poden ajudar, no a solucionar-ho, però sí a minimitzar o a estancar la problemàtica, o bé aprendre a conviure amb ella tot superant petits reptes.

6.- Reeducació del problema: una vegada detectat el problema, que no és una cosa del tot fàcil, ja que no hi ha cap test que pugui donar-nos un diagnòstic clar, sinó que ens dóna orientacions que ens apropen al trastorn, es passa a realitzar un tractament per l'alumne. Com ja he comentat, en els casos de trastorn de la lectoescriptura no hi ha un remei mèdic ni tampoc una poció màgica que faci que els alumnes deixin de tenir problemes amb la lectura i amb l'escriptura, i, és més, tota la vida persistirà aquesta problemàtica, per tant, és important realitzar una bona reeducació o bé una acomodació del trastorn (tenint en compte l'edat dels alumnes) i tenir present la intervenció que cal realitzar.

La intervenció es realitzarà a partir de diferents nivells:

- *Consciència fonològica*: és l'habilitat per accedir i manipular de manera intencionada els fonemes de les paraules. Si es canvia una sola lletra o l'ordre d'aquestes pot canviar totalment el significat de la paraula.

- *Correspondència entre grafema-fonema*: treballar que cada so correspon a una lletra, que aquests poden canviar de so segons el lloc que ocupen en les paraules i que, alguns sons que sonen igual, no sempre s'escriuen amb la mateixa lletra.

- *Lectura global* (Lectura ràpida de paraules similars d'alta freqüència): aquesta equival a la identificació ràpida de paraules, a llegir diàlegs, a treballar en la representació gràfica, a dir paraules de curta, mitjana i llarga longitud.

- *Redactat, ortografia i entonació del text*: equival al fet d'estructurar un text escrit, una frase (consciència morfosintàctica), obligar a simplificar i estructurar el patró de frase: frases curtes amb estructura fixa, llegir diàlegs, treballar els signes de puntuació,

- *Estratègies*: mostrar tècniques d'estudi com la realització de 5 passos per estudiar (llegir, subratllar, esquema, memoritzar i repassar), facilitar l'evocació del lèxic i també simplificar els continguts. També es proporcionarà eines tecnològiques com són els lectors informàtics, el corrector ortogràfic i la calculadora.

7.- *Aplicació del pla de treball o els acords*: una vegada vistos tots els punts anteriors, unificats els punts de vista i establert el pla de treball, caldrà posar-lo en marxa tant a l'escola com a casa.

8.- *Avaluació*: evidentment, com ja he comentat amb anterioritat, no tots els alumnes presenten els mateixos trets, però sí que si hi ha un contínuum d'aquests, es passarà a tractar a l'alumne talment com si fos dislèxic fins que no hi hagi un diagnòstic clar que ens corroborei la nostra tasca o bé si cal canviar alguna cosa.

A partir de les mesures, les estratègies... proporcionats, i que afecten tant de l'evolució de l'alumne com també anar modificant i retocant el pla de treball si es veu que cal perfilar-lo més perquè no acaba de funcionar, anar-lo ajustant a les millores de l'alumne o als canvis que aquest tingui en diferents situacions...

5.5. - Activitats.

Abans de començar explicant les activitats que s'han portat a terme en els casos treballats, voldria fer una breu introducció sobre el tema. Com ja he comentat anteriorment, la dislèxia és un trastorn de la lectura i l'escriptura el qual perdura al llarg de tota la vida, amb possibilitat de fer petites millores amb un treball constant dels alumnes. També dir que són alumnes amb una escolarització totalment normalitzada, però als que s'ha de tenir en compte l'esforç que fan i donar-los estratègies, pautes i adaptacions per tal que pugui seguir el ritme d'escola sense que li suposi un esgotament a nivell intel·lectual, la qual cosa podria portar-nos a frustracions, manca de motivació, apatia...

M'agradaria remarcar que els casos que es comentaran es troben en estats molt diferenciats. Un dels alumnes es troba cursant segon de primària, i, davant la problemàtica que presenta s'ha realitzat una demanda a la psicopedagoga de l'EAP, dos casos més, dues alumnes de cinquè de primària els quals, davant la problemàtica que portaven durant ja força temps amb la lectoescriptura, finalment s'ha realitzat una demanda a la psicopedagoga de l'EAP, i en els dos casos s'ha posat fil a l'agulla amb professionals externs a l'escola, des de dues vies ben diferenciades (un logopeda i

psicòleg educatiu, i un optometrista), i per últim, un cas el qual no té un diagnòstic, però davant la problemàtica que presenta en la lectura i en l'escriptura, ja s'està treballant amb ell des de fa dos o tres anys en un centre privat amb logopeda i psicòleg educatiu.

Només una última cosa abans de començar, i és que, per tal de seguir el codi deontològic i sobretot respectant la intimitat dels alumnes, de les seves famílies, i la facilitació de la documentació necessària per part de la psicòloga de l'EAP, es mantindran els noms amb anonimat, i se'ls anomenarà mitjançant una lletra.

Exposat tot, anem-nos a situar una miqueta en els 4 casos que es parlaran fent una petita introducció de cadascun recollint la informació en una taula:

Cas	Curs	Demanda	Observacions
A	2on	No assoleix la lectura i escriu amb molta dificultat. Presenta també problemes d'atenció. A classe li costa molt estar quiet i aguantar les explicacions amb atenció, es distreu molt.	Tot el cicle d'educació infantil va fer un desenvolupament normal en quant a llenguatge. No semblava que hi hagués cap dificultat en el camp de les lletres en cap sentit.
B	5è	Dificultat en l'aprenentatge motivades per la lectura. Aquestes dificultats li resten autonomia. Hi ha sospita de tenir dislèxia ja que en una entrevista realitzada amb la família el pare comenta que ell també tenia dificultats. Mostra molt poca velocitat lectora, la qual cosa li dificulta la comprensió. Mostra també alguna dificultat en el raonament lògic. Amb els companys té molt bona relació i participa plenament en la dinàmica social de la classe. Té un bon ambient familiar i la família se'n preocupa molt.	Els dijous a la tarda assisteix a l'optometrista des de fa prop d'un mes.
C	5è	Problemes en la comprensió lectora motivats per la velocitat lectora. Llegeix molt malament i això li comporta dificultats d'aprenentatge. Una exploració psicològica prèvia sembla haver detectat trets dislèxics. Cal confirmar-ho i actuar en conseqüència. Li costa assolir els continguts i objectius del	Els dijous a la tarda assisteix una hora a un centre privat a realitzar reeducació.

		nivell. Mostra també dificultats en el raonament lògic. Amb els companys mostra bona relació i participa en la dinàmica social de la classe. Té un bon ambient familiar i la família se'n mostra preocupada.	
D	6è	<p>Davant la problemàtica que presenta amb la lectura i l'escriptura, i sense tenir un diagnòstic clar del que té, es demana una coordinació amb l'EAP i la logopeda o la psicòloga educativa per poder valorar el cas i veure com es fa l'entrada de l'alumne a l'institut el curs vinent.</p> <p>Ha millorat a nivell de lectoescriptura, però encara presenta dificultats. Li agrada molt la història, té molta memòria pels temes que li interessin i capta molt a nivell oral. És un alumne molt madur, que coneix bé les seves dificultats i el qual no se sent malament per ser diferent dels altres. Té bona relació amb el grup classe, tot i que no té un cercle d'amics tancat, és força solitari.</p>	Assisteix setmanalment a un centre privat on realitza reeducació des de fa 2 o 3 cursos.

Així doncs, feta la introducció, i havent aportat dades dels casos reals, començaré amb l'exposició de les activitats dels 4 casos. Comentar que seguidament trobareu la informació més rellevant, recollida en 4 taules per tal de fer-ho més entenedor i més visual, i afegiré la informació més detallada a l'apartat dels annexes.

ALUMNE A (Annex 1)	
Valoració de l'alumne	<p>Passades les proves i tests obtinc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nivell d'atenció relativament baix (PC: 45) - un raonament lògic dins la normalitat (PC:75) - una velocitat lectora molt baixa (17 p/min), - no recorda l'ordre de seqüències automatitzades - Passat el protocol tenim 6 dels 9 ítems considerats de risc alt de patir dislèxia com a afirmatius. - Dificultats atencionals extret a partir de l'EDAH

Devolutiva d'informació	<p>Es demana que realitzi entrevista amb la família</p> <p>Recomana un treball de reeducació intensiu a l'estiu</p> <p>S'acorda nova valoració i seguiment al proper curs.</p>
Pla de treball	<p>Es donen unes pautes a la tutora per treballar amb l'alumne ja que hi ha un seguit de punts o trets que connoten un risc elevat de patir dislèxia tot i que ens trobem en una edat primerenca pel trastorn i hi ha una mica de temps per treballar, rectificar i millorar alguns aspectes.</p>
Seguiment, revisió i avaluació	<p>A l'entrevista la mare reconeix que ella també tenia problemes amb la lectura i l'escriptura.</p> <p>Alumne amb correspondència grafema-fonema interioritzada, capaç de lletrejar, per tant es considera que amb reeducació millorarà.</p> <p>Cal seguiment i valoració el curs vinent.</p>

ALUMNES B I C (Annex 2)

Valoració dels alumnes	B	<p>Dificultat en l'aprenentatge de les taules de multiplicar</p> <p>Seqüències automatitzades: correcte</p> <p>Dictat: dificultats ortogràfiques importants</p> <p>Lectura: es realitza gravació per comprovar els errors.</p> <p>Test DST-J: probabilitat de risc alt de patir dislèxia.</p> <p>Protocol del PRODISCAT: resposta afirmativa en els 9 ítems que són considerats indicadors alts de risc que requereixen intervenció.</p>
	C	<p>Lectura: 49p/min.</p> <p>DST-J: Resultats de probabilitat de risc alt de patir dislèxia</p> <p>Protocol PRODISCAT: resposta afirmativa en 8 dels 9 ítems d'alt risc que requereixen intervenció.</p>
Devolutiva d'informació	B	<p>Es demana que s'expliqui a la família i a la pròpia alumne quina és la problemàtica i es comenta també que cal realitzar psicoeducació a la família i a l'alumne.</p> <p>S'estableix la necessitat d'un treball intensiu fora de l'escola</p> <p>Es concreta un pla de treball a l'aula</p>
	C	<p>Es demana la realització d'una entrevista amb la família per exposar el problema i també la realització d'una psicoeducació.</p>

	<p>S'estableix un pla de treball per l'aula</p> <p>S'acorda buscar material per ajudar i facilitar la feina a l'alumne.</p> <p>Es demana continuïtat de treball fora l'escola.</p>
Pla de treball	<p>Es donen un seguit de pautes des de la psicopedagoga de l'EAP per tal que el tutor realitzi la psicoeducació amb les famílies i amb els alumnes.</p> <p>També es donen pautes per realitzar un pla de treball a l'aula.</p>
Seguiment, revisió i avaluació	<p>Es percep millora d'un dels alumnes, després d'un mes de treball de reeducació fora de l'escola i una gran evocació familiar.</p> <p>És aconsellable realitzar una prova de lectura i un dictat per veure si hi ha millora a final de curs i un seguiment durant el curs vinent.</p>

Podeu veure un exemple de la còpia que van realitzar aquests dos alumnes a l'annex 2, a continuació del procés detallat.

ALUMNE D (Annex 3)	
Valoració de l'alumne	<p>(Fou realitzada durant el cicle mitjà).</p> <p>Dictat: moltes faltes ortogràfiques.</p> <p>Lectura: omissions, alteracions de l'ordre d'algunes lletres, dificultats per llegir de manera global algunes paraules.</p>
Devolutiva d'informació	<p>Es demana a la tutora una entrevista familiar per treballar el problema.</p>
Pla de treball	<p>Durant el cicle mitjà tot i les dificultats, no es necessiten massa eines de treball ja que és trempat i treu bones qualificacions en els aprenentatges acadèmics.</p> <p>Pel cicle superior es marquen un seguit de recomanacions a tenir en compte.</p>
Seguiment, revisió i avaluació	<p>S'ha realitzat un seguiment curs rera curs i es corroboren petites millores en ortografia i cal·ligrafia i també en velocitat lectora.</p> <p>Es realitza coordinacions amb la psicòloga educativa del centre privat en les quals es valora molt positivament el procés que fa l'alumne.</p> <p>La psicoeducació fou positiva, l'alumne coneix perfectament les seves</p>

	dificultats i ha après a treballar-hi. A l'aula es van realitzant petites adaptacions subtils.
--	---

ACTIVITATS GENERALS DAVANT LA DISLÈXIA

Hem de tenir present, com ja he comentat moltes vegades, que la dislèxia és un trastorn de la lectura i l'escriptura que persisteix al llarg de la vida d'aquells qui la pateixen. Alguns aspectes, si es detecta de petits, poden reeducar-se i millorar-se, i d'altres no s'aconsegueix millorar-los, i d'altres vegades, si es detecta de molt grans, el que cal és una acomodació del trastorn.

Tal i com es pot comprovar, hi ha un seguit d'activitats que estableixen el protocol dels assessors de l'EAP per tal de col·laborar amb el seguiment dels alumnes amb dislèxia.

Quan ens trobem davant un cas en el qual encara no hi ha un pronòstic clar del que presenta l'alumne, s'establirà un seguit d'intervencions del psicopedagog per tal de poder descartar si hi ha qualsevol tipus de retard, de lesió o qualsevol altres trastorn que farien que automàticament es deixés de pensar amb la possibilitat d'un alumne dislèxic i, davant uns resultats de probabilitat alta en el risc de patir dislèxia, s'aconsella que s'actui amb l'alumne com si realment es tractés d'aquest tipus de trastorn malgrat no hi hagi un diagnòstic, el qual nosaltres com a psicopedagogs de l'EAP no podem donar, ja que en aquests casos, quan més aviat es comencen a portar a terme mesures, pautes, estratègies, adaptacions... més probable és que hi hagi millora en alguns dels aspectes, sobretot en la consciència fonològica ja que és el primer que cal incidir en aquests casos.

Considero molt important tornar a anomenar el material que s'ha realitzat des del departament d'educació sobre el tema de la dislèxia (PRODISCAT), en el qual podem trobar orientacions generals, protocols d'observació, àmbits d'intervenció, estratègies metodològiques, ajustaments i adaptacions, com també recursos, material i bibliografia per tal de poder fer front a la dislèxia des de les escoles, ja que, malauradament, és un trastorn que té una prevalença bastant elevada actualment.

Podem trobar tot aquest protocol, realitzat pel col·legi de Logopedes de Catalunya a:

<http://www.xtec.cat/sep/>

5.6. - Temporalització.

Considero que, en aquests casos, no pot establir-se una temporalització concreta ja que és un tipus de trastorn persistent tota la vida de l'alumne malgrat les seves manifestacions siguin diferents segons l'edat en la qual es detecta. A més, hem de tenir present que aquest trastorn és causat per un gran cúmul de trets, tots ells en comú pel que fa al llenguatge i a l'escriptura, però que cada alumne, tot i presentar uns trets iguals, d'altres trets poden ser molt diferents entre uns i altres, per tant, cada alumne li caldrà un treball general que realitzaran tots els alumnes que pateixen dislèxia, però d'altres més específics segons les necessitats o les mancances concretes.

Per tal d'establir, a trets generals, una mica l'ordre temporal de treball en aquests casos direm que des del moment de la demanda es començarà amb el protocol de l'EAP, on s'intervindrà tant amb l'alumne com també amb el tutor, els professorat d'EE en hores de llengua si s'escau, la família i es realitzarà tot allò necessari per a començar amb un treball específic per l'alumne.

Tal i com ja he comentat, amb els alumnes en els quals es detecta que hi ha un risc elevat de tenir dislèxia després de la intervenció del psicopedagog de l'EAP, es començarà a treballar com a tal, tenint en compte les pautes i les mesures, els acords i també la família, a la qual se li passarà la informació i se li demanarà que també comencin ells el treball i, si volen, poden realitzar-li les proves amb un psicòleg clínic per tal que en determini el diagnòstic, tot i que no hi ha cap prova específica per a realitzar-ne un diagnòstic clar. Per tant, a nivell de centre es realitzaran les adaptacions curriculars corresponents i es tindran en compte totes les pautes, estratègies i recursos citats en el apartats anteriors, com també ens caldrà una bona coordinació amb la família per tal de poder realitzar un bon procés de reeducació, si ens trobem en edats primerenques, o bé un treball d'acomodació si ens trobem en edats més avançades per tal d'evitar d'altres trastorns de tipus més emocional que poden empitjorar en cara més la situació.

5.7. - Avaluació de seguiment i resultats.

Evidentment, tal i com s'ha exposat amb anterioritat, no s'ha pogut realitzar un seguiment i obtenir uns resultats dels casos, ja que, al ser un trastorn persistent, les millores són molt lentes i, generalment, es realitza el seguiment una o dues vegades per curs en alumnes que presenten dislèxia.

No he trobat cap estudi que pugui demostrï gràficament la millora en els alumnes que realitzen una reeducació, no obstant, el fet de què sigui quelcom persistent ja ens demostra clarament que memoritzaran les grafies d'algunes paraules i algunes normes ortogràfiques que faran que millori la seva ortografia, i també la memorització de paraules globals en la lectura, però el problema persistirà i caldrà que durant tota l'escolarització es tinguin en compte les adaptacions que calgui per tal que pugui assolir els objectius marcats en cada cicle educatiu.

Els resultats més aproximats que puc donar són els de l'alumne que es troba cursant 6è, el qual ha acomodat les seves dificultats i està assolint satisfactòriament els continguts i els objectius marcats per aquest cicle educatiu i començarà a un nou centre d'educació secundària amb el qual es realitzarà un intercanvi d'informació i s'avisarà de la dislèxia de l'alumne i s'exposarà com s'ha treballat i, si s'escau, es transmetran les pautes, els recursos, les estratègies, les adaptacions... per tal que pugui continuar assolint els objectius dels cursos de secundària.

6.- CONCLUSIONS I PROSPECTIVA.

La dislèxia és un trastorn de la lectura i l'escriptura que apareix de manera inesperada, amb alumnes que havien realitzat una escolarització, per norma general, totalment normalitzada, sense mostrar cap tipus de dificultat aparent en el llenguatge ni en els aprenentatges. Durant el pràcticum he tingut el plaer de conèixer alumnes que, amb molta predisposició a deixar-se ajudar, hem detectat i comprovat que presenten trets que perfilen un trastorn de la lectura i l'escriptura, per tant, que, tot i no poder-los diagnosticar, presenten un seguit de trets i de dificultats que ens encaminen a tractar-los talment com si hi hagués un diagnòstic per tal de poder començar a facilitar les tasques als alumnes.

He de comentar que tot i que sabia petites cosetes d'aquest trastorn, desconeixia la gran amplitud que té i el fet que sigui un trastorn que persisteix durant tota la vida de la persona que la pateix. Aquest fet ha estat un dels quals m'ha mogut a voler conèixer i proposar metodologies, estratègies, tasques d'actuació... per tal de poder donar un cop de mà a aquests alumnes que, degut a aquest trastorn, presenten problemes amb moltes àrees d'aprenentatge ja que la lectura i la comprensió tenen un pes molt important en l'ensenyament dels nostres dies. Malauradament, però, és un tipus de trastorn que requereix d'un seguiment durant tota l'escolarització dels alumnes per poder veure si hi

ha millores o si resten mancances, per anar retocant, ampliant o acotant les pautes de treball... i, evidentment, aquest darrer treball m'ha estat impossible de fer.

La primera conclusió a la qual he arribat realitzant el projecte és el fet que avui en dia trobem molta informació que ens pot ajudar, a nivell de professionals, com assessorar, com acompanyar, com recolzar, com oferir tècniques i metodologies i quines tècniques i metodologies, a tots aquells alumnes i als seus familiars que es trobin en una situació de tenir dislèxia. També des del departament s'ofereix un seguit de material totalment actual, molt ben estructurat, amb un protocol de detecció i amb tot l'esmentat anteriorment per a tractar tots aquells casos de dislèxia que ens trobem en els diferents cicles educatius.

Amb el pas dels dies de pràcticum i amb tot el que hem anat realitzant amb la tutora externa, he pogut concloure que manca encara als centres, una consciència dels professionals per tal de fer front a aquest trastorn, a tenir estratègies de treball que no facin que l'alumne es quedi en un racó o que no avanci, el fet de poder-ho transmetre a la família tot aportant eines per ajudar-los, el fet de conscienciar-nos que és quelcom que l'alumne arrossegirà tota la vida... Considero que tenim un sistema educatiu bastant tancat el qual busca aconseguir un seguit d'objectius i que dóna la sensació als centres que, si no s'assoleixen amb total precisió aquests objectius, el centre donarà mala imatge, no obstant, en total contradicció, es busca atendre la diversitat en tots els sentits, per tant, tenim uns centres tant pressionats amb un cúmul tant gran de normes, d'objectius, d'aprenentatges i coneixements..., a assolir, que moltes vegades fa que, de manera inconscient, es deixin de banda aquells alumnes que presenten alguna dificultat pel simple fet que "no segueixen el ritme de classe".

La conclusió final que he extret del meu projecte és que, malgrat tenim a l'abast un munt d'informació sobre aquest trastorn del llenguatge el qual he utilitzat en els casos i he seguit per tal de poder oferir ajudes als alumnes, ens manca feina en la mentalitat social, la qual ha de vetllar per totes les diferències de tothom i poder valorar els aprenentatges de cada alumne tractant-lo de manera individual. La dislèxia no ha de ser un problema per adquirir aprenentatges, sinó que hem de tenir clar que l'alumne necessita tot un seguit d'estratègies i eines que l'ajudin a poder assolir-los i interioritzar-los malgrat la seva lectura sigui lenta i malgrat hi hagi un munt de faltes ortogràfiques als seus escrits.

Pel que fa a la prospectiva i fent referència al pràcticum realitzat, penso que la meva tutora externa m'ha mostrat totes les tasques de treball d'un psicòleg dins l'EAP.

M'ha transmès organització, m'ha ensenyat a ser pràctic, a ser concloent, a ser molt pròxim amb el tot el personal amb el qual es té contacte. Considero que aquests fets m'han donat una visió oberta, positiva i molt realista del funcionament del l'EAP, com també he conegut dues realitats ben diferenciades dels centres educatius que tinc en el meu entorn. Trobo que tot això m'ha començat a marcar una base de cara a la meua pràctica professional futura.

Pel que fa a la recerca, mentre he estat treballant sobre la dislèxia he pogut tenir entre mans un munt de material, conèixer diferents autors, entendre el trastorn, empatitzar amb els alumnes que el pateixen, conèixer metodologies, estratègies, eines... per tal de treballar aquest trastorn... no obstant, encara em queda al tinter com poder canviar una mica la mentalitat que tenim en els nostres centres educatius per tal de fer reduir una miqueta tota la pressió que tenen els professionals perquè els alumnes adquireixin uns coneixements, uns aprenentatges..., per tal de superar unes proves, i fer que el treball sigui més global, tenint en compte les diferències dels alumnes... Sé que sembla molt idíl·lic, ja que les realitats dels centres, amb manca de professionals, amb manca de recursos i també amb massificació d'alumnes a les aules, són un agreujant de tot el que comento, però de vegades tenim tant present tots els aspectes negatius, que deixem de posar-nos al lloc dels alumnes, i sobretot dels que tenen dislèxia o qualsevol altre tipus de dificultat, i només intentem que s'assoleixi allò marcat per tal de sentir-nos satisfets amb els resultats acadèmics finals.

Centrant-me amb el projecte, considero que una feina del futur és poder oferir realment totes aquestes estratègies, metodologies, tècniques i eines a tots els professionals fent que les interioritzin i que siguin utilitzades pel bé de l'alumne, arribant a aconseguir que aquest se senti un membre més, i que s'arribi a canviar la mentalitat que tenim avui en dia. M'agradaria clarificar que això seria aplicable a qualsevol tipologia de trastorn, però amb la dislèxia, la qual moltes vegades, quant més avancen els cicles educatius, més frustració i desmotivació presenta l'alumne degut a la diferència que veu amb la resta de companys, penso que caldria polir-ho i treballar-ho molt per tal de tenir-ho present sempre i actuar correctament valorant tot l'esforç de l'alumne i tractant-lo com una persona amb capacitats ja que realment tenen la capacitat suficient de poder assolir els aprenentatges si es tenen en compte tot un seguit de mesures.

Una altra tasca que considero important treballar és la participació familiar. Quant ens trobem amb alumnes que tenen dislèxia, és important que la família també

conegui el trastorn i que se li ofereixin també eines, metodologies i estratègies per a tractar als seus fills tot ajudant-lo. Penso que moltes vegades es considera que l'assistència a un psicòleg educatiu, a un logopeda, a un reforç escolar, ja tenim la feina feta, i no és així. Queda encara feina per fer en aquest sentit.

Ja finalitzant, penso que el meu pas pel centre ha estat una manera de poder-me demostrar la realitat en la qual ens trobem, i tot allò que conforma el dia a dia del psicòleg educatiu, fent que hagi pogut copsar les mancances, les estratègies, el companyerisme... i en general la gran professionalitat que podem trobar als centres en general.

7.- ANNEXOS

- ANNEX 1: ACTIVITATS ALUMNE A DETALLADES

1.- Valoració de l'alumne (intervenció de la psicopedagoga de l'EAP):

S'ha realitzat una sessió individual amb l'alumne en la qual se li han realitzat les següents proves, tenint present el que se'ns demanava per part de la tutora:

- *Prova de les cares* (ens dóna una orientació del nivell d'atenció): ens dóna un nivell tirant a baix (PC: 45).
- Test de RAVEN (ens dóna informació sobre el raonament lògic): resultat dins la normalitat (PC: 75).
- Se li dóna un text senzill per llegir: velocitat lectora de 17 paraules per segon (cal comentar que fa una lectura en silenci de cada paraula i quan la té desxifrada llavors la diu en veu alta). Se li demana si llegeix a casa i l'alumne comenta que de vegades és la seva germana qui li llegeix els contes o els enunciats en cas de deures.
- Seqüències automatitzades: dies de la setmana (els diu bé); mesos de l'any (no en recorda l'ordre).
- Es passa el Protocol d'observació per a detectar indicadors de la dislèxia en l'etapa de primària – cicle inicial 1r i 2n a la tutora: es dóna resposta afirmativa a 6 dels 9 ítems considerats com a indicadors d'alt risc que requereixen una intervenció.
- S'ha passat l'EDAH als professors (3 valoracions), per tal de descartar també, ja que a la demanda es comenta la manca d'atenció, que no hi hagi cap altra tipus de trastorn. Els resultats mostren dificultats atencionals.

2.- Devolutiva d'informació a les tutora.

Realitzades les proves es passa la informació que se n'extreu a la tutora de l'alumne i es fa un intercanvi de visions.

Es demana que es realitzi una entrevista amb la mare per poder comprovar si pot haver-hi cap component hereditari que ens doni més pistes sobre si pot ser realment un cas de dislèxia o si bé la problemàtica de la lectura pot estar derivada per algun altre motiu.

A l'entrevista cal que la tutora comentï el problema que hi ha, i cal que insisteixi en què es faci un treball de reeducació intensiu durant l'estiu.

S'acorda que el proper curs es tornarà a valorar el cas comprovant si hi ha millora després del treball d'estiu o si segueix igual.

3.- Pla de treball.

Des de la psicopedagoga de l'EAP es donen pautes a la tutora per a treballar amb l'alumne, ja que, tot i que sí que sembla que hi ha un seguit de trets que connoten un risc elevat de tenir dislèxia, no hi ha un diagnòstic i a més, es considera que encara hi ha una miqueta de temps per poder rectificar o millorar molts aspectes, però s'aconsella començar a treballar amb l'alumne talment com si tingués el problema per tal de poder-lo ajudar i facilitar-li la tasca escolar per tal que assoleixi els objectius del cicle, encara que en la lectura no els assoleixi.

Pautes a treballar:

- Cal que la tutora compregui quines són les dificultats de l'alumne.
- És necessari que li valori l'esforç que fa.
- Cal que realitzi un reforç positiu
- Cal que acompanyi l'alumne, sense sobrepotegir-lo, en les tasques que li suposen un gran esforç per tal de motivar-lo.

4.- Seguiment, revisió i avaluació.

En aquest cas, en el qual ens trobem amb un alumne el té interioritzada la correspondència grafema-fonema, i també és capaç de lletrejar, i que, per tant, fins que no se li ha exigit un mínim en la lectura no ha presentat problemes, es considera que amb un treball de reeducació intensiu podrà millorar aquests aspectes, per tant, el seguiment d'aquest cas, i la posterior revisió i avaluació serà realitzada a partir del curs vinent, quan ja entrarà a cicle mitjà i es valorarà realment per tal de determinar un diagnòstic, en el cas de què no hi hagi millora.

Cal comentar que, en una entrevista realitzada amb la família, la mare reconeix que ella també tenia problemes amb la lectura i l'escriptura i que la seva germana gran també, per tant, podria molt ben ser un cas de dislèxia, però es considera que cal deixar un petit temps de marge per veure el desenvolupament del nen en aquestes tasques concretes.

- ANNEX 2: ACTIVITATS ALUMNES B I C DETALLADES

1.- Valoració de les alumnes:

En les dues alumnes es realitza una sessió individualitzada amb la psicopedagoga, a l'inici de la qual es va estar parlant una mica amb les alumnes per veure si eren conscients de les seves dificultats, com ho vivien...

ALUMNE B	ALUMNE C
<ul style="list-style-type: none"> - Mostra dificultats en l'aprenentatge de les taules de multiplicar (l'alumne ho comenta) - Seqüències automatitzades: dies de la setmana i mesos de l'any els diu de manera correcte. - Lateralitat: és dretana en ull i mà. - Dictat: mostra dificultats ortogràfiques importants. - Se la fa llegir per poder veure els errors en la lectura i es realitza una gravació. - Test DST-J: dóna una probabilitat de risc alt de patir dislèxia. - Es passa el Protocol d'Observació per detectar indicadors de la dislèxia en l'etapa de primària- cicle superior (5è i 6è) (Material del PRODISCAT): resposta afirmativa en els 9 ítems que són considerats com indicadors d'alt risc i requereixen una intervenció. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura: 49 paraules per minut. - DST-J: dóna com a resultat una probabilitat de risc alt de patir dislèxia. - Es passa el Protocol d'Observació per detectar indicadors de la dislèxia en l'etapa de primària – cicle superior (5è i 6è) al tutor: es dóna resposta afirmativa a 8 dels 9 ítems considerats com a indicadors d'alt risc i els quals requereixen una intervenció.
<p>Assisteix a l'optmetrista des del mes de febrer i se li realitza un diagnòstic on es considera un dèficit en la percepció visual de l'alumne. Aquests dèficits poden estar interferint en el seu aprenentatge a nivell lector i d'ortografia.</p>	<p>Assisteix a un centre privat on realitza reeducació un cop per setmana. Se li realitza el TALEC donant com a resultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lectura: vacil·lacions, rectificacions, errors sintàctics freqüents (gènere/nombre), substitucions de paraula i no llegeix l'apostrofació. - Escriptura: Fragmentació, unió de paraules sobretot quan hi ha apòstrof, substitucions freqüents, molts errors d'ortografia arbitrària, pocs errors

	d'ortografia natural.
--	-----------------------

2.- Devolutiva d'informació al tutor.

Realitzades les proves i tenint presents els informes fets per l'optometrista i per la psicòloga educativa, es passa la informació que se n'extreu al tutor de les alumnes en qüestió, i es fa un intercanvi de visions.

ALUMNE B:

Veient els resultats obtinguts, i preveient que hi ha un risc elevat de tenir dislèxia, es demana al tutor, el qual es veu molt involucrat en la problemàtica i amb moltes ganes d'ajudar-la, que cal explicar a la família i a la pròpia alumna quin és el problema, per tant, cal realitzar una sessió de psicoeducació tant a pares com a la pròpia nena. Es concreta que realitzarà l'entrevista el propi tutor sense necessitat que hi hagi la presència de la psicopedagoga.

S'estableix també que cal un treball intensiu fora de l'escola per tal de poder acomodar o reeducar alguns dels trets.

S'estableix també un pla de treball per l'aula.

ALUMNE C:

Davant els resultats obtinguts tant en la intervenció de la psicopedagoga, com també amb els resultats que s'han proporcionat des del centre privat es demana al tutor, igual que en el cas anterior, realitzar una entrevista amb la família on es realitzi la tasca psicoeducativa per tal d'explicar a la família i a la mateixa alumna quina és la problemàtica i com cal actuar.

S'estableix també un pla de treball per l'aula.

S'acorda que es buscarà material per poder ajudar i facilitar la feina a l'alumne i que es continuï amb el treball fora del centre.

3.- Pla de treball.

Des de la psicopedagoga de l'EAP es donen pautes al tutor per realitzar la psicoeducació amb les alumnes i amb les seves famílies tenint els següents punts presents.

Psicoeducació:

- Família:

- Els pares han de comprendre el trastorn de lectura i escriptura, la dislexia.
 - Buscar el punt just entre exigir i sobreprotegir
 - Han de tenir clar que són i seran el recolzament emocional
 - Controlar l'ansietat dels pares
 - No centrar-nos només en el dèficit de les seves filles, sinó també amb altres aspectes positius
 - Tenir en compte aspectes relacionats amb l'autoestima
 - Demanar que no facin comparacions amb altres nens o amb germans
 - Fer-los adonar que cal que valorin dificultats associades
 - Deixar-los clar que cal tenir paciència i donar ànims als seus fills
- Alumnes:
- Explicar què és la dislèxia.
 - Valorar aspectes positius que cada un té.
 - Conscienciar-los de que sempre estarem al seu costat.
 - Fes-los-hi entendre que no té res a veure amb la intel·ligència.

Pautes pel tutor per treballar amb les alumnes (pautes a seguir per tot el professorat de l'escola que treballi amb aquestes alumnes):

- Buscar material alternatiu per les estones més dedicades a la lectura i a l'escriptura tot realitzant exercicis de reeducació.
- No posar-les en evidència davant dels companys demanant que llegeixin en veu alta, procurar realitzar la lectura en veu alta al costat del professor per tal que les vagi assessorant i guiant.
- Potenciar les activitats orals i buscar estratègies per tal de poder una segona oportunitat a les proves, els exàmens...
- Donar petites ajudes en proves que necessitin una lectura i interpretació dels enunciats per tal d'assegurar-nos que ha entès els enunciats.
- No sobreprotegir-les ni tampoc desprotegir-les, buscar el terme mig.
- Valorar l'esforç que fan.
- Utilitzar el reforç positiu per tal de fomentar l'autoestima.
- No comparar-les amb altres alumnes.
- Exigir-los-hi allò que sabem que poden fer, per tal que no es caigui en una actitud on s'espera l'ajuda constantment.
- Flexibilitzar el programa educatiu per les alumnes.

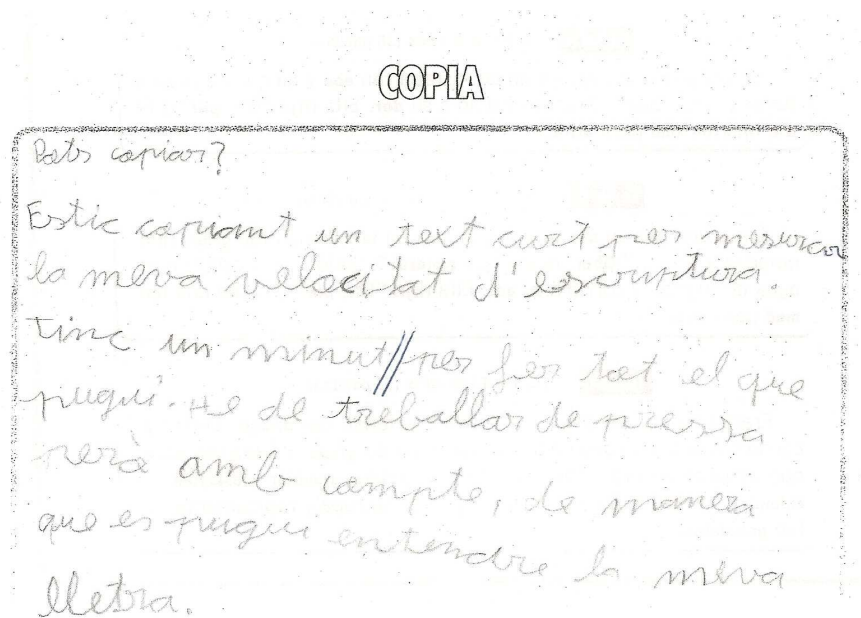
- No penalitzar les faltes ortogràfiques, tot i que sí cal exigir-los-hi un mínim de normes bàsiques que cal que sàpiguen i portin a la pràctica. Per tal que les memoritzin, se'ls pot proporcionar una taula amb les normes bàsiques que volem que assoleixin i, si es pot, anar-la ampliant poc a poc. Podem posar-ne un mínim de 10.
- Ressaltar els progressos aconseguits.
- Tenir molta cura amb la informació que es posa als informes. És convenient comentar les notes amb l'alumne de manera oral.

4.- Seguiment, revisió i avaluació.

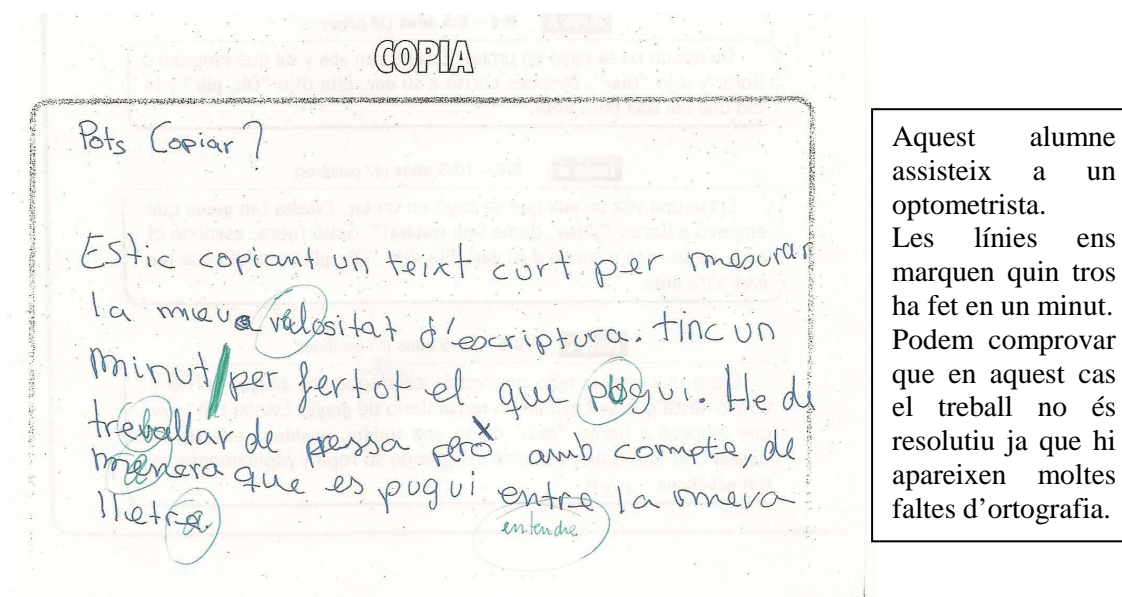
En aquests dos casos tampoc es pot realitzar un seguiment, tot i que sí que és cert que el tutor ha comentat, en dies recents, quan fa ja més d'un mes de la realització de la intervenció, que una de les alumnes ha millorat des que assisteix, des del mes de setembre, a la reeducació, que la família s'hi ha evocat i que mica en mica va millorant petits aspectes ortogràfics.

Evidentment, per poder veure un progrés seria convenient que a final de curs es realitzés alguna petita prova de lectura i de dictat novament per a veure si hi ha una petita millora en els casos. També és aconsellable, per la psicopedagoga, que de cara al curs vinent es tornin a revisar els dos casos per tal de poder valorar el pas al centre de secundària.

Exemples de la còpia dels dos casos:

Aquest alumne assisteix a reeducació a un centre privat. Les línies ens marquen quin tros ha fet en un minut. Fàcilment ens Adonem que necessita molt més temps per copiar el text, tot i que no hi ha presència de faltes.

- ANNEX 3: ACTIVITATS ALUMNE D DETALLADES

1.- Valoració de l'alumne realitzada durant el cicle mitjà de la seva escolarització (intervenció de la psicopedagoga de l'EAP):

S'ha realitzat una sessió individual amb l'alumne en la qual se li han realitzat les algunes proves, per tal de poder valorar la demanda a la qual se'ns comenta que hi ha molta dificultat en la lectura i en l'escriptura.

No conec totes les proves que se li van passar, només sé que van realitzar-li un dictat, en el qual va fer moltes faltes ortogràfiques, i també van fer-li llegir un text curt on es van veure omissions, alteracions de l'ordre d'algunes lletres, dificultats per llegir de manera global algunes paraules...

També se'm transmet que van realitzar proves per tal de descartar dificultats en el raonament, i alguna prova per a descartar la manca d'atenció, però en desconec les proves exactes.

2.- Devolutiva d'informació a les tutora.

Realitzades les proves es passa la informació que se n'extreu a la tutora de l'alumne i es fa un intercanvi de visions, tot demanant que cal comentar a la família aquesta problemàtica per tal de descartar o bé, diagnosticar, una dislèxia i començar-ho a treballar a nivell d'aula i també a nivell familiar.

3.- Entrevista.

Quan es convoca a la família per parlar sobre el tema, la família es veu evocada a voler ajudar al nen, però no considera que hi hagi cap tipus de problema el qual

requereixi un diagnòstic, per tant, es comprometen a realitzar una reeducació per tal de fomentar la lectura i l'escriptura assistint a un centre privat on el nen faci una reeducació d'aquests aprenentatges.

Posteriorment, quan l'alumne comença cicle superior i es veu que el problema persisteix, es torna a reunir a la família, la qual ara es mostra més oberta al fet de poder veure un trastorn en la lectura i en l'escriptura, tenen ganes d'entendre què li passa al seu fill i realment el volen ajudar des de tots els sentits, però no volen realitzar-li cap tipus de prova que doni un diagnòstic, sinó que es treballi amb el nen talment com si tingués dislèxia, ja que veuen clara la problemàtica, i així realment ajudar-lo sense posar-li una etiqueta que pugui perjudicar-lo a apartar-lo de la resta de companys.

4.- Pla de treball.

Des de la psicopedagoga de l'EAP es donen pautes a la família i algunes pautes al professorat, no obstant és un bon alumne, amb notes bastant bones i per tant, durant el cicle mitjà, no han de dur-se a terme grans eines de treball per l'alumne ja que sembla que segueix bé els aprenentatges acadèmics.

Entrat el cicle superior, i veient que en aquest moment els aprenentatges pugen de nivell i es demana un nivell d'exigència molt més elevat, es parla amb la tutora i se li estableixen unes mínimes pautes.

Pautes a treballar:

- Cal que la tutora compregui quines són les dificultats de l'alumne.
- És necessari que li valori l'esforç que fa.
- Se li donen tot un seguit de recomanacions general, i d'altres més específiques per les activitats de lectura i d'escriptura.

. Recomanacions generals a l'aula:

- anticipar la informació escrita davant un tema nou.
- Valorar els treballs pel seu contingut, no pels errors d'escriptura.
- No corregir tots els errors d'escriptura (fer els ulls grossos)
- Valorar els avenços que faci.

* Recomanacions en les activitats de lectura:

- Restringir la quantitat de material escrit a llegir.
- Donar més temps de preparació per les lectures que es considerin necessàries.
- Oferir per estudiar fotocopies de resums i esquemes d'altres companys o del professor.

** Recomanacions davant les activitats d'escriptura:*

- Evitar que faci activitats d'escoltar i escriure al mateix temps
- Buscar alternatives al treball escrit.
- Evitar fer còpies de la pissarra
- Permetre-li escriure només la resposta dels exercicis sempre que sigui possible.
- Permetre-li acabar, complementar textos o omplir buits en textos donats en lloc de fer-li escriure tota una explicació.
- Seleccionar què se li corregeix perquè no es trobi amb un full ple de vermells i de correccions

** Recomanacions pels exàmens:*

- Algú de la família o algun company l'ha d'ajudar a llegir el que haurà de memoritzar pels exàmens.
- Llegir-li els enunciats per tal de facilitar-li la tasca de comprensió.
- Fes exàmens orals sempre que sigui possible.
- Donar més temps d'execució
- Facilitar les respostes: omplir buits, senyalar la correcte entre diverses opcions...

4.- Seguiment, revisió i avaluació.

En aquest cas, s'ha pogut realitzar un seguiment curs rera curs. Actualment sembla que hi ha una millora en la cal·ligrafia, també en la ortografia i també en la velocitat lectora, tot i que presenta moltes dificultats.

Es realitza una coordinació amb la psicòloga del centre privat en la qual hi assisteix la psicopedagoga de l'EAP i també la tutora de l'alumne. Es valora molt positivament el procés de l'alumne, i es coincideix amb la visió que és un alumne molt aplicat, que fa molts esforç per treure el millor rendiment possible, que és treballador i constant i que quan un tema li interessa busca informació, és capaç de retenir-ne molta més i es mostra participatiu i obert.

El procés de psicoeducació va ser favorable ja que l'alumne coneix perfectament les seves dificultats i ha après a treballar-hi, sense atabalar-se, millorant en quant a ortografia i adquirint una mica més de fluïdesa en la lectura i en la comprensió. El fet de saber que té aquesta dificultat és quelcom que no afecte l'alumne, sinó que madurativament és un nen molt desenvolupat i ho ha acceptat perfectament sense molestar-li que la resta de companys el puguin veure una mica diferent.

La tutora comenta que ella realitza petites adaptacions, de manera molt subtil, ja que a l'alumne no li agrada que se'l tracti de manera diferenciada, doncs es considera un més i si cal dedica més esforç per arribar on s'ha marcat l'objectiu (li llegeix els enunciats en veu baixa en exàmens, intenta que la matèria que se li pregunta sigui la matèria que va donar-se via oral, li fomenta l'expressió oral a les aules fent les matèries deixant de banda una mica els llibres...).

En general es va una valoració molt favorable de les millores de l'alumne ja que, tot i que potser no són millores molt grans, només l'esforç que hi dedica i la maduresa que presenta fa que sigui fàcil treballar amb l'alumne.

- ANNEX 4: TEST DE LES CARES. TEST DE PERCEPCIÓ I DIFERÈNCIES

El "test de percepció i diferències" o "la prova de les Cares" consta de 60 elements gràfics. Cadascun d'ells està format per tres dibuixos esquemàtics de cares amb la boca, els ulls, les celles i el cabell representats amb traços molt elementals. En cada grup de tres dibuixos trobem dues cares que són iguals i una tercera que es diferencia de les altres dues amb algun dels elements que la conformen. La tasca consisteix en determinar quina és la cara diferent i tatxar-la. Aquesta tasca es realitzarà durant tres minuts de temps que anirà controlant la psicopedagoga o el professional que la realitzi. Acabats els tres minuts l'alumne haurà de plegar de buscar les diferències.

Aquesta presentació del material acostuma a estar molt ben acceptada pels subjectes de menor edat o per aquells amb un baix nivell cultural, però pot resultar excessivament fàcil, ingènua i frustrant pels adults amb cert nivell cultural.

Podeu trobar un exemple d'aquest test, juntament amb la plantilla de correcció i tot el manual amb les normes d'aplicació, de correcció i d'interpretació al següent link:

<http://www.scribd.com/doc/7109009/Test-de-PercepciOn-de-Semejanzas-y-Diferencia2>

- ANNEX 5: TEST DE EDAH (EVALUACIÓ DEL TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ AMB HIPERACTIVITAT).

La hiperactivitat, el dèficit d'atenció, la impulsivitat, els trastorns de conducta i les dificultats d'aprenentatge són elements moltes vegades inseparables i tots ells influeixen de manera negativa en el desenvolupament escolar de qualsevol nen. La finalitat del test d'EDAH és recollir informació sobre la conducta habitual del nen. Per poder recollir aquesta informació ofereix un mètode estructurat d'observació pel

professor el qual està compost per 20 elements que, després de ser analitzats, es desglossen en una escala global i 4 subescales àmpliament tipificades.

Aquest test ha de passar-se a diferents professors que imparteixin alguna assignatura a l'alumne en qüestió, diferents professors que tinguin aquest alumne en diferents hores lectives per tal de poder valorar el comportament de l'alumne amb els diferents professors, com també la valoració que en fan els professors. D'aquesta manera no caiem en els típics etiquetatges i podem realitzar una valoració més objectiva traient subjectivitat a la problemàtica de l'alumne.

En el següent link trobareu un exemple d'aquest test juntament amb la seva plantilla de correcció i d'interpretació.

<http://www.slideshare.net/jarbe/edah>

També trobareu indicat en l'apartat de la bibliografia la referència bibliogràfica d'aquests testos i proves.

- ANNEX 6: EXEMPLE DE PROTOCOL D'OBSERVACIÓ PER DETECTAR INDICADORS DE LA DISLÈXIA EN L'ETAPA DE PRIMÀRIA

Protocol d'observació per a detectar símptomes d'alerta en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura en l'etapa de primària – cicle superior (5è i 6è)

Nom de l'alumne Curs escolar
Data de naixement..... Data de valoració

Nom del mestre

Etapa	Ítems	sí	no
	Aspectes generals		
	1. Té antecedents familiars amb dificultats de lectura i escriptura		
	2. Mostra discrepància entre el rendiment cognitiu i l'acadèmic		
	3. Es dona una diferència significativa entre el treball oral i l'escrit		
	4. S'observa discrepància entre la comprensió lectora i la comprensió oral		
	5. Mostra diferència de rendiment entre les assignatures de llengua i altres matèries del curs		
	6. Presenta un decalatge entre l'esforç i els resultats		
	7. Mostra un rendiment acadèmic fluctuant		
	Aspectes específics		
	8. Té dificultats per accedir al lèxic quan parla		
	9. Li costa expressar oralment les idees de manera ordenada		
	10. Mostra dificultats per sintetitzar el que vol explicar		
	11. La seva lectura és lenta si es compara amb el grup classe		
	12. Comet molts errors en la lectura: omissions, substitucions, fragmentacions incorrectes, adicions..		
	13. Inventa paraules quan llegeix		
	14. Té dificultats específiques de lectura en paraules desconegudes		
	15. Li costa entonar quan llegeix. No respecta les pauses		
	16. No té interès per la lectura		
	17. Evita llegir en veu alta		

18. Presenta dificultats de comprensió lectora

19. Sap les normes d'ortografia però no les aplica

20. Quan escriu fa moltes faltes d'ortografia

21. Presenta dificultats de grafisme

22. Li costa organitzar, estructurar i exposar les idees per escrit

23. Té moltes dificultats en l'adquisició de llengües estrangeres

24. Sovint s'equivoca en el càlcul mental

25. Comet errors en el càlcul escrit

26. S'equivoca en els signes matemàtics

27. Li costa el canvi d'unitats de mesura

28. Té poc domini de les taules de multiplicar

29. Mostra un baix rendiment en la resolució de problemes matemàtics escrits

30. Li costa ordenar la informació cronològicament

31. Té poca habilitat per buscar en el diccionari

32. Li costa fer resums

33. Té dificultats per portar l'agenda al dia

34. Necessita més temps per fer les tasques escolars

35. Mostra una baixa capacitat d'atenció i concentració

36. Presenta poca autonomia en el treball escolar

37. Li costa seguir el ritme de treball

38. S'observa inseguretats davant les tasques escolars

39. Sovint mostra baixa motivació en exercicis on cal llegir i escriure

40. No és eficient en l'organització i planificació de la feina

41. Li costa ordenar les seves coses

42. Mostra inestabilitat emocional

Observacions

INTERPRETACIÓ RESULTATS:

- Les respostes afirmatives en els ítems en negreta són indicadors d'alt risc i requereixen una intervenció.

- Les respostes afirmatives en la resta d'ítems (que no estan en negreta) indiquen dificultats associades que poden empitjorar la simptomatologia i que caldrà tenir en compte en la planificació de les estratègies d'intervenció.

Podem trobar tot aquest protocol i diferenciat en les diferents etapes educatives des de infantil fins a secundària, realitzat pel col·legi de Logopedes de Catalunya a:

<http://www.xtec.cat/sep/>

8.- BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Ajuriaguerra, Bresson, Inizian, Stambak y otros "La dislexia en cuestión " Pablo del Río editor.
- Alvarado, H.; Damians, M.A.; Gómez, E.; Martorell, N.; Salas, A.; Sancho, S. “ Dislèxia. Detecció, diagnòstic i intervenció interdisciplinar”. CREIX. Centre de Desenvolupament Infantil. Palma de Mallorca.
- Artigas-Pallarés, J. “Dislexia: enfermedad, trastorno o algo distinto”. Rev. Neurología 2009; 48 (supl 2): S63-S69
- Artigas-Pallarés, J. “Quince cuestiones básicas sobre la dislexia”. Barcelona: Hospital de Sabadell. Unitat de neuropediatria.
- Artigas-Pallarés, J. “Problemas asociados a la dislexia”. Rev. Neurología 2002; 34:7-0
- Canales G., Ricardo. “Procesos cognitivos y estrategias psicolingüísticas que intervienen en la lectura comprensiva: diseño y ejecución de un programa experimental en niños con problemas de aprendizaje”. Rev. investig. psicol., jul. 2008, vol.11, no.1, p.81-100. ISSN 1609-7475.
- Cervera, JF. Ygual, A. (2001). “Valoración del riesgo de dificultades de aprendizaje de la lectura en niños con trastornos del lenguaje”. Neurología Clínica; 2: 95-106.
- Cervera, JF. Ygual, A. (2001). “Evaluación e intervención en niños con trastornos fonológicos y riesgo de dificultad de aprendizaje de la lectura y la escritura”. Cuadernos de Audición y Lenguaje; 1: 1-41
- Farré i Riba, A.; Narbona i Garcia, J. (2003). “EDAH : escalas para la evaluación del trastorno por déficit de atención con hiperactividad : manual”. Madrid : Tea, 2003.
- Fawcett, A.J.; Nicolson, R.I. “Test para la detección de la Dislexia en Niños. DST-J” TEA Ediciones. 2004
- Fernanda Fernández Baroja, Ana María Llopis Paret, Carmen Pablo de Riesgo, 1978, 4ª edición, " La dislexia, origen, diagnóstico, recuperación", Editorial CEPE, colección Educación Especial.
- Frith, U. “Dyslexia: Can we make a shared theoretical framework?!. En Frederickson, N, & Reason, R (Eds). Phonological Assessment of Specific Learning Difficulties. Educational and Child Psychology, Vol 2, nº , p 6-17. Leicester: British Psychological Society (DECP) 1995
- López-Ibor Aliño, J.J.; Valdés Miyar, (2002) M. *DSM-IV-TR BEHAVIO CRITERIOS DIAGNÓSTICOS*. Elsevier Masson. 2002

- Roca, E.; Carmona, J.; Boix, C.; Colomé, R.; López, A.; Sanguinetti, A.; Caro, M.; Sans Fitó, A. (coord.) 2010. "L'aprenentatge en la infància i l'adolescència: claus per evitar el fracàs escolar". Esplugues de Llobregat: Hospital St. Joan de Déu.
- Sans, A. (Neuropediatra) 2009. "Dislexia o trastorno específico de la lectura". Unitat Trastorns d'Aprenentatge (UTAE). Servei de Neurologia. Hospital Sant Joan de Déu. Barcelona
- Thomson, M. E. (1992). "Dislexia. Su naturaleza, evaluación y tratamiento". Alianza. (Ed. Original en inglés en 1984).
- Toro, J.; Cervera, M. 1980 "TALE, Test de anàlisis de la Lecto-Escritura" Pablo del Río Editor
- Velarde, C., Esther, Canales G., Ricardo Melendez J., Magali et al. Enfoque cognitivo y psicolingüístico de la lectura: diseño y validación de una prueba de habilidades prelectoras (THP) en niños y niñas de la Provincia Constitucional del Callao, Perú. Rev. investig. psicol., jul. 2010, vol.13, no.1, p.53-68. ISSN 1609-7475.

- Recurs del qual actualment un grup de logopedes, psicòlegs, mestres i pedagogs han realitzar un treball molt acurat sobre la dislèxia anomenat: PRODISCAT (Protocol de detecció i actuació en la Dislèxia. Àmbit educatiu): <http://www.xtec.cat>

- <http://www.rehasoft.com/dislexia/ditres>